Тошкент ҳақиқати

№ 15 (10.441).
1993 йил 4 февраль пайшанба
Нархи 5 сўм.

1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН НАШР ЭТИЛМОҚДА.

Вилоят ижтимоий–сиёсий газетаси

СЕШАНБА, ПАЙШАНБА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

ЎЗБЕКИСТОН — ТЕНГ ҲУҚУҚЛИ ВА ИШОНЧЛИ ҲАМКОР

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов шу йил 28 январдан 1 февралга қадар Швейцариянинг Давос шаҳрида бўлиб ўтган жаҳон иқтисодий анжуманидаги иштироки амалий ва самарали бўлганлигини айтди. Анжуман ишида Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларидан Нурсултон Назарбоев, Леонид Кравчук, Станислав Шушкевич, Виктор Черномирдин ҳам иштирок этдилар.

Анъанавий Давос учрашуви иқтисодий юксалиш истиқболларини кўрсатади. Бу ердаги баҳслар, қизғин фикрлашувлар, бевосита мулоқотлар муайян кайфиятни вужудга келтиради, ўзаро манфаатли ҳамкорлик йўлларини белгилаб олишга имкон беради. Бу йилги анжуманда ҳам худди шундай бўлди. Чунки ялпи мажлисларда ва секцияларнинг мажлисларида давлат бошлиқлари, мутахассис сиёсатчилардан ташқари йирик молия ходимлари ва банкирлар ҳам иштирок этдилар.

Оммавий ахборот воситалари Давос учрашувини кенг ёритди, улар Ислом Каримовнинг анжумандаги нутқига катта эътибор бердилар. Оммавий ахборот воситалари жаҳон ҳамжамияти учун ҳаётий муҳим муаммолар хусусида Ислом Каримовнинг тутган принципиал йўлини алоҳида таъкидлаб ўтдилар. Биринчи навбатда кескинликнинг янги ўчоқлари ва иқтисодий тартибсизлик чиқишига йўл қўймаслик, оммавий қирғин қуролларини тарқатмаслик, жаҳон ҳамжамиятида Марказий Осиёдаги мустақил давлатларнинг мавқеи тобора ортиб бораётгани тўғрисидаги гапларини алоҳида таъкидладилар.

Ўзбекистон раҳбари давлатлараро интеграция кенгайиб бораётганлиги тўғрисида гапириб, минтақанинг қудратли иқтисодий салоҳиятга эга бўлган мустақил мамлакатлари анъанавий хом ашё етказиб берувчи мамлакатдан қисқа муддатда ривожланган давлатга — маҳсулот ишлаб чиқарувчи давлатга айланиши лозимлигини айтиб ўтди. Давосдаги анжуман бу жараёнга ижобий таъсир қилиши шубҳасиздир.

Ислом Каримов анжуман давомида Швейцария Конфедерациясининг Президенти Адольф Оги билан батафсил суҳбатлашди. Натижада яқин вақт ичида Тошкентда Швейцария Конфедерациясининг элчихонасини очиш тўғрисида бир фикрга келинди. Ўзбекистон бошлиғи жаҳонга машҳур «Штахель хард моер аг» фирмаси ҳамда етакчи банклардан бири бўлмиш «Свиз кредит банк» раҳбарлари билан ҳам учрашди.

Президент Каримов Швейцариядаги Швиц ўлкаси раҳбарининг таклифига биноан шу ўлка маркази Альтендорфда бўлди. Бу ерда Ўзбекистон савдо уйини очишга бағишланган тантанали маросим бўлиб ўтди.

Давосдаги жаҳон иқтисодий анжумани жаҳон ҳамжамияти Ўзбекистонни тенг ҳуқуқли ва ишончли ҳамкор деб ҳисоблаётганлигини яна бир бор намойиш этди. Республикадаги барқарорлик ва осойишталик, Швейцариядаги учрашув қатнашчилари бир неча бор таъкидлаганларидек, ўзаро манфаатли мустаҳкам ҳамкорлик гаровидир.

(ЎзА).

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

2 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатимизга расмий ташриф буюрган Эрон Ислом Жумҳурияти ташқи ишлар вазири Али Акбар Вилоятий раҳбарлигидаги Эрон Ислом Жумҳурияти делегациясини қабул қилди.

Учрашув чоғида Президент Ислом Каримов ўтган йилнинг ноябрь ойида Эронда мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш учун кенг имкониятлар яратадиган муҳим ҳужжатлар имзолanganини қайд этди. Бу ҳужжатларни амалга татбиқ этиш муҳимлигини таъкидлар экан, айниқса, темир йўл, автомобиль йўли қурилиши ҳамда ҳаво йўллари очилишини тезлаштириш азалдан тарихи ва маданияти муштарак халқларимизнинг дўстона иқтисодий муносабатларини амалий изга кўчиришда бетакрор ўрин тутишини уқтирди.

Эрон Ислом Жумҳурияти ташқи ишлар вазири Али Акбар Вилоятий Ўзбекистон Республикаси раҳбариятининг халқларимиз ўртасидаги алоқаларини ривожлантириш борасидаги ташаббусларини юксак баҳолаб, бу эзгу интилиш Эрон томонидан қўллаб-қувватланишини маълум қилди.

Самимий ва ишчанлик руҳида ўтган мулоқот чоғида Эрон Ислом Жумҳуриятининг Ўзбекистон Республикасидаги муваққат ишлар вакили Ҳошимий Гулпоёгоний ҳозир бўлди.

(ЎзА).

Суратда: қабул пайти.

• Диққат, янгилик!

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ДАСТЛАБКИ ЮК АВТОМОБИЛИ

ЯҚИНДА Республикамиз автомобилсозлигининг илк қалдирғочи — «Авташ» (Тошкент автомобили) юк машинасининг «қалдирғочлари» яратилди. «Тошқурилишнақлиёт» ишлаб чиқариш бирлашмасининг давр талаби билан янгиликка интилиши ўз самарасини бера бошлади. Чехо-Словакиянинг «Авиа» фирмаси билан ҳамкорликда тузилган қўшма корхона қўм-кўк кузовли, самосвал ва бортли юк автомобилларини йиғишни йўлга қўйди.

Ҳозирча йиғув цехида кунига 4 донадан (йил давомида 1100) юк автомашиналарини йиғиш мўлжалланган. Шунингдек Прагадан келтирилаётган эҳтиёт қисмларнинг 20 фоизи кейинчалик Тошкентда чиқарилади.

Цехнинг 15 ишчисидан 7 таси ишлаб чиқаришни тўла йўлга қўйиб олинишида ёрдамга келган чехиялик ва словакиялик моҳир усталар бўлса, қолган саккизтаси Прага шаҳрида махсус тайёргарликдан ўтган ўзбекистонлик ишчилардир.

Дастлабки юк автомобиллари қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига айирбошланади. Чунки қўшма корхона чехиялик шерикларига эҳтиёт қисмлар эвазига пахта етказиб беради. Шунинг учун ҳам мазкур цех автомобиллари нисбатан арзонга тушади.

Эндиги мақсад республикамизнинг юк автомобилларига бўлган талабини мамлакатимизнинг ўзида қондириш ва келажакда қўшни давлатларга ҳам сотишдан иборатдир. Шундагина Ўзбекистон хориждан валютага сотиб олинадиган бундай автомобилларни харид этмай катта маблағларни иқтисод қилишга эришади.

Ш. РУСТАМОВ.

САМИМИЙ СУҲБАТ БЎЛИБ ЎТДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Америка Қўшма Штатлари халқаро тараққиёт агентлигининг Ўрта Осиё бўйича регионал директори Крейг Бакни қабул қилди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон ва Америка Қўшма Штатлари ўртасида техник ҳамкорликнинг мавжуд ва таклиф этилаётган дастурлари хусусида сўз борди. **(ЎзА).**

Суратда: суҳбат пайти.

ХАЛҚ—ҲОКИМИЯТ СОҲИБИ

• Маҳаллий кенгашлар ҳаёти

Бозор иқтисодиётининг ўзига хос қонун-қоидаларига ўтиш жараёни катта қийинчиликлар билан амалга ошмоқда. Аҳолининг, айниқса, унинг кам таъминланган табақасининг турмуш даражаси тобора пасайиб бораётганлиги ҳеч кимга сир эмас. Ана шундай шароитда маҳаллий ҳокимият органлари қишлоқ ва қўрғон Кенгашлари ва уларнинг ижроия қўмиталари аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш борасида катта кўламда иш олиб бормоқдалар. Мухбиримизнинг халқ депутатлари Навбаҳор қишлоқ Кенгаши ижроия қўмитаси раиси Назарали АШИРАЛИЕВ билан мусоҳабаси ҳам шу ҳақда бўлди.

— Ҳозир ҳамма жойда ўтган йилга якун ясалиб, янги йилдаги вазифалар белгилаб олинмоқда. Суҳбатимизни қишлоқ ҳудудидаги меҳнат жамоларининг ўтган йилги меҳнати якунларидан бошласак, деймaн.

— Қишлоғимиз ҳудудида Н. Ниёзов номли жамоа хўжалиги, Қуйи Бўзсув ТЭСлар тизмасининг 3-ГЭСи, «Янгийўл» давлат хўжалигининг 2-бўлими, район умумий овқатланиш корхонаси ва бошқа қатор ташкилот ва муассасалар жойлашган.

Маълумки, ўтган йили деҳқончилик учун ғоят оғир келди. Сурункали ёғингарчилик ва ҳаво ҳароратининг нисбатан паст келиши туфайли ғўза ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари кўнгилдагидек ривожланмади ва етарли ҳосил тўпламади. Н. Ниёзов номли жамоа хўжалигида 480 гектар ерга чигит экилиб, давлатга 1080 тонна пахта етказиб берилди, йиллик режа 76,2 фоиз бажарилди, холос. «Янгийўл» давлат хўжалигининг 2-бўлими жамоасида давлатга олма сотиш режаси 112 фоиз бажарилдию, бироқ олхўри, узум, помидор, гилос бўйича режалар барбод бўлди.

Қишлоқ Кенгашининг сессиясида ўтган хўжалик йили якунлари чуқур таҳлил қилинди. Депутатлар қолоқликнинг сабаби фақат об-ҳавонинг деҳқончилик учун ноқулай келишидагина эмаслигини, ҳамма гап тадбиркорлик, омилкорликнинг етишмаслигида, меҳнат интизоми бўшашиб кетганлигида эканлигини таъкидладилар. Н. Ниёзов номли хўжалик пахтакорлари ўтган йилги оғир шароитда гектаридан 27 центнердан пахта ҳосили етиштирганлари ҳолда, кўпчилик бригадаларда ҳосилдорлик 13,5—20 центнердан ошмади. Бу ўринда оилавий пудратчилар экинлардан мўл ҳосил етиштириб, йилни яхши натижалар билан якунлаганлигини ҳам айтадиган бўлсак, депутатларнинг фикри тўғрилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилиш мумкин.

— Бу ҳол қишлоқда қурилиш ва ободонлаштириш ишларининг кенг кўламда олиб борилишига таъсир этса керак-а?

— Албатта. Ҳамма гап даромад ва маблағга боғлиқ. Ўтган йили район соғлиқни сақлаш бўлимининг қишлоқ ҳудудидаги травмотология шифохонасини таъмирлашга 1,2 миллион сўм сарфланди. Н. Ниёзов номли жамоа хўжалигининг 2—3-бригадалари ҳудудидаги аҳоли хонадонларини газлаштиришга 1,5 миллион сўм ажратилди. Бироқ, маблағ йўқлиги туфайли аввалги йили бошланган 24-ўрта мактаб биноси қурилиши тўхтаб қолди.

— Нарх-наво тўхтовсиз ошиб бораётган ҳозирги шароитда аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш соҳасида қандай ишлар қилинаяпти?

— Бу борада маҳаллий ҳокимият органлари — қишлоқ ва қўрғон Кенгашлари ва уларнинг ижроия қўмиталари зиммасига алоҳида масъулият юкланганлигини таъкидлаб ўтиш лозим.

Мен бу ўринда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг бир гапини келтириб ўтиш фойдадан ҳоли бўлмаса керак, деб ҳисоблайман. У: «Ал-Аҳром» газетаси мухбири саволига жавоб берар экан: «Давлат ҳокимиятининг соҳиби — халқдир, ҳокимнинг идоралари фаолиятининг натижаларига баҳо берадиган ҳам, бош ҳоким ҳам халқнинг ўзидир»,— деган эди.

Бу гапдан шундай хулоса чиқадики, ҳар бир раҳбар ва идоранинг фаолиятига ҳақиқий баҳони халқ беради. Шунинг учун ҳам халқ тўғрисида ғамхўрлик қилиш қишлоқ Кенгашимиз ва ижроия қўмитамиз фаолиятининг асосий мазмуни бўлиб қолмоқда.

Қишлоғимизда 9100 дан ортиқ аҳоли истиқомат қилмоқда. Ўзбекистон Президентининг Фармонига кўра аҳолини энг муҳим озиқ-овқат ва саноат моллари билан узлуксиз таъминлашга ҳаракат қилаяпмиз. Аҳолига 9 та дўкон хизмат кўрсатмоқда. Шуни айтиш керакки, аҳоли пахта ёғидан бошқа барча озиқ-овқат маҳсулотлари билан ўз вақтида таъминланаяпти.

Кўп йиллар ҳалол меҳнат қилиб, бугунги кунда ижтимоий муҳофазага муҳтож фахрийлар тўғрисида доимий ғамхўрлик қилиш асосий мақсадимиздир. Ҳозир қишлоқ ҳудудида 840 дан ортиқ меҳнат фахрийлари, шу жумладан, 40 нафар уруш қатнашчиси, 15 нафар уруш ногирони, 24 нафар ёлғиз киши яшамоқда. Ўтган йили уруш қатнашчилари ва ногиронлари, байналмилалчи жангчилар, кам таъминланган ва ёлғиз кишилардан 61 нафарига 9300 сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди. Н. Ниёзов номли жамоа хўжалиги томонидан бу тоифадаги кишиларга 3600 сўм, ноҳия ижтимоий таъминот бўлими томонидан 2200 сўм, «Янгийўл» давлат хўжалиги 2-бўлим томонидан 600 сўм пул берилди. Бундан ташқари 30 ночор оилага ун, гуруч, макарон, пахта ёғи улашилди.

— Қишлоқ Кенгаши ва ижроия қўмита олдида халқ маорифини ривожлантириш, тиббий хизматни яхшилаш борасида қандай вазифалар турибди?

— Қишлоқ ҳудудида 3 та мактаб бўлиб, уларда 108 муаллим 1507 ўғил-қизга таълим-тарбия бермоқда. Республика Президентининг Фармонига кўра 7 муаллимга ўзлари яшаб турган уй-жойлар бепул хусусий мулк қилиб берилди. 1—5 синф ўқувчилари бепул нонушта қилмоқдалар. Ўтган йили шу мақсадга 230 минг сўмдан ортиқ пул сарфланди.

Бироқ, халқ маорифидаги соҳаларда ҳали кўп иш қилишимиз зарур.

Қишлоғимизда 5 та фельдшер-акушерлик пунктлари мавжуд. Тиббиёт ходимларининг астойдил ишлашлари туфайли бир қатор юқумли касалликларнинг камайишига эришилди. Ўтган йили аҳолига тиббий ёрдам кўрсатишга 6200 сўм сарфланди. Бу, албатта, кам. Ўтган йили 5 тиббиёт ходимига уй-жойлар бепул хусусий мулк қилиб берилди.

Лекин тиббиёт соҳасида ҳали кўп ишлар қилишимизга тўғри келади. 2 та тиббиёт шохобчаси жорий таъмирланишга муҳтож. Бунинг учун зарур маблағ топишимиз лозим.

Кўриниб турибдики, олдимизда катта ва масъулиятли вазифалар турибди. Қишлоқ Кенгаши ва ижроия қўмита депутатлар, доимий комиссиялар, кенг жамоатчиликка таянган ҳолда бу вазифаларнинг бажарилиши учун барча тадбирларни кўради.

Суҳбатдош М. ПЕЙСЕНОВ,
Янгийўл райони.

ДАВОСДАГИ УМУМЖАҲОН ИҚТИСОДИЙ АНЖУМАНИ

Маълумки, Швейцариянинг пурвиқор Альп тоғлари бағрида жойлашган Давос шаҳрида ҳар йили жаҳон иқтисодий анжумани ўтказилади. Унда машҳур сиёсатдонлар — давлат бошлиқлари ва ҳукумат раҳбарлари, таниқли иқтисодчи олимлар ва жамиятшунослар иштирок этадилар.

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов ушбу халқаро анжуманда иккинчи марта иштирок этди ва мустақил Ўзбекистоннинг, шунингдек Марказий Осиё давлатларининг жаҳон сиёсати ва иқтисодиёти майдонига чиқиши йўллари хусусида етук раҳбарлар ва иқтисодчилар билан фикр-мулоҳазаларини ўртоқлашди.

Америка Қўшма Штатларининг якка ўзи жаҳон иқтисодиётини таназзулдан қутқаришига умид қилса бўладими деган савол, минтақавий иқтисодий ҳамкорликнинг келажаги, Альп ўртоқлари муҳофазаси, иммунитет етишмаслиги ва ирсият масалалари — Швейцариянинг Давос шаҳрида ўз ишини тугатган жаҳон иқтисодий анжуманининг дастуридан ўрин олган умуминсоний масалаларнинг тўлиқ бўлмаган рўйхати ана шулардан иборат.

Анжуманда Марказий Осиё муаммолари бўйича бир неча муҳокамалар бўлди ва махсус давра суҳбатида минтақанинг ҳозирги аҳволига халқаро хавфсизлик нуқтаи назаридан астойдил ёндашилди. Анжуман ишида иштирок этган мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов Марказий Осиё дунёни икки жиҳатдан қизиқтиради, деб айтди. Давлат бошлиғининг фикрича, биринчидан минтақа янги кескинлик ва бошбошдоқлик манбаига айланмаслиги керак, иккинчи сабаб эса Марказий Осиё ўлкаларининг қайси бир тараққиёт йўлини танлашидир.

Биз, деди Ислом Каримов, мамлакатимизни тараққиётга ва халқаро ҳамжамиятга яқинлаштирувчи йўлдан борамиз ва барча илғор давлатларнинг синашта тажрибаларидан фойдаланамиз. Давлат бошлиғи сўзини якунларкан, биз давлат ва миллий мустақиллигимизни энг аввало минтақа равнақига эришиш учун бирёқлама хом ашё иқтисодиётидан қутулишга хизмат қилдирамиз, деб алоҳида таъкидлади.

Марказий Осиё ҳамдўстлиги келажаги хусусида тўхталаркан, Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев Марказий Осиё барқарорлик марказига айланиши мумкин, деди. Давлат бошлиғи Қозоғистон Республикаси ўз мустақиллигини ва дахлсизлигини Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари билан алоқаларни мустаҳкамлаш ва қолаверса, ўзаро иқтисодий ҳамкорлик ташкилотининг собиқ аъзолари билан аввалги алоқаларни тиклаш йўлидан бориш билан мустаҳкамлайди, деб умид билдирди.

Эрон Ислом Республикаси, Покистон Ислом Республикаси ва Туркия Республикаси вакиллари Марказий Осиёдаги мустақил давлатларнинг бозор иқтисодиётига талафотларсиз ўтиши учун минтақавий ҳамкорликни кучайтириш зарурлигини ва бу давлатларнинг Туркистон ўлкаларига ёрдам беришга тайёр эканини билдирдилар. Покистон Бош вазири Муҳаммад Навоз Шариф минтақа мамлакатлари билан Марказий Осиёдаги давлатларнинг тарих тақозоси туфайли узилиб қолган анъанавий алоқаларини қайта тиклаш ва уларни такомиллаштириш бу ўлкаларнинг равнақига асос яратади, деди. Эрон Ислом Жумҳурияти Марказий банкининг бошқарувчиси Муҳаммад Ҳусайн Одилий минтақада кўпёқлама ҳамкорлик алоқаларининг вужудга келиши икки томонлама алоқалар билан уйғунлашиб кетиши фойдалидир, деб алоҳида таъкидлади. Покистон, Туркия ва Эрон вакиллари Марказий Осиё давлатларининг илиқ денгизларга чиқиши ва Европа билан қизғин савдо-сотиқ қилиши учун бу мамлакатлар ўз ҳудудидан йўл ўтказишга тайёр эканликларини қайта-қайта маълум қилдилар.

Америкалик таниқли олим Стенли Хоффман якшанба куни бўлиб ўтган ялпи мажлисда нутқ сўзларкан, «хавфсизлик тўғрисида сўз юритилганда эндиликда ниманинг хавфсизлиги хусусида тўхталиш зарур, деган саволни ўртага ташлади. Унинг фикрича, илгари биринчи галда айрим давлатларнинг хавфсизлиги тўғрисида сўз юритилган бўлса, эндиликда чамаси ҳар бир одамнинг хавфсизлиги биринчи даражали масалага айланди. Ҳозир ҳарбий хавфдан ташқари иқтисодий, табиат мувозанати, ҳатто жамиятга таҳдид солаётган гиёҳвандликни кенг муҳокама қилиш вақти келди. Алломанинг хулосасига кўра, ҳозирги мавжуд хавфсизлик тизимлари анча эскириб қолди, бинобарин, хавфсизликни таъминлашнинг янги шаклларини ишлаб чиқиш ва ҳамкорликда аралашиш воситасида турли можароларнинг олдини олиш мавриди етди.

Кўриниб турибдики, Давос шаҳрида бўлиб ўтган халқаро анжуманда икки муҳим нарса алоҳида қайд этилди: биринчидан, жаҳон иқтисодиётида мафкуравий қобиқдан чиқиш жараёни изчил давом этмоқда, иккинчидан, ривожланиш даражасидан қатъи назар, ҳар бир давлатнинг хавфсизлиги ва иқтисодиётининг мўътадиллиги умумжаҳон жараёнидан четда қолиб кетмаслиги керак. Минтақавий иқтисодиётнинг жаҳон иқтисодиётида етакчи мавқега эга бўлиб бораётгани туфайли мустақил Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари ва Жануби-ғарбий Осиё мамлакатлари билан қизғин ҳамкорлик қилишга интилаётгани умуминсоний жараёнда фаол иштирок этаётганимиздан далолат беради.

(ЎзА).

* * *

Швейцариянинг Давос шаҳрида бўлиб ўтган жаҳон иқтисодий анжуманида иштирок этган Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов 1 февраль куни Тошкентга қайтиб келди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

С. С. САФОЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Сафоев Содиқ Солиҳович Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри.
1993 йил 2 февраль.

ТАҚДИРЛАНИШДИ

Тошкент темир йўлида почта алоқаси кенг йўлга қўйилган. Бу ерда халқаро почта алоқасининг йирик бўғини юзага келган, деб бемалол айтиш мумкин. Республикамизнинг халқаро сиёсий, иқтисодий ва маданий алоқалари кенгайиб бораётганлиги туфайли ана шу хизмат тури фаолияти янада жонланиб кетди. Бунда Тошкент темир йўли ҳузуридаги Почтамт бўлими жамоасининг тадбиркорлик билан олиб бораётган ишини алоҳида кўрсатиб ўтиш мумкин. Бўлим орқали алоқа хизматининг қатор янги тармоғи ривож топди. Ўтган йили халқаро почта хат-хабарлари, жўнатмаларини расмийлаштириш ва уларни жойларга ўз вақтида юбориш вазифаси яхши бажарилди. Намунали фаолияти учун бўлим Ўзбекистон Алоқа вазирлигининг раҳматномасига сазовор бўлди. Бўлим бошлиғи тажрибали алоқа ходими З. Валиевага эса пул мукофоти топширилди.

А. АЛИЕВ.

• Йилни яхши якунлаган жамоалар

80 ФОИЗИ ХАЛҚҚА МЎЛЖАЛЛАНГАН

БУ КОРХОНА сал кам 30 йилдан бери халқ хўжалиги хизматида. Кичик бир артел ўрнида ташкил этилган завод эндиликда бирлашма даражасигача улғайди. Шу давр мобайнида асосан аҳолининг рўзғор эҳтиёжларини қондиришга ҳисса қўшди, кундалик турмуши учун зарур бўлган турли хил буюмлар ишлаб чиқариш билан шуғулланди.

Шуниси тақдирга сазоворки, «Полимер» ишлаб чиқариш бирлашмаси деб аталмиш бу корхонанинг байналмилал жамоаси маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини йилдан-йилга кўпайтирмоқда. Бу йил буюртмачиларга 125 миллион сўмликдан ортиқ маҳсулот етказиб беришга аҳд қилди. Жамоа, албатта, эл-юрт олдида берган бу ваъдасини шараф билан бажаради. Бунга шубҳа йўқ. Лекин муайян қийинчиликларни енгиб ўтишга тўғри келади, жамоа эса бунга тайёр.

Аввало бир вақтлар таркиб топган ва мустаҳкам негизга, ўзаро ишончга асосланган иқтисодий ҳамкорликдан анча путур кетди. Айниқса, корхона ишлаб чиқариши учун зарур бўлган хом ашё ва материаллар етказиб беришда мушкул аҳвол таркиб топди. Асосан Россия Федерациясида жойлашган ва бирлашмага хом ашё етказиб беришни зиммасига олган айрим корхона-ташкилотлар ўртада тузилган шартномани кўпинча бажармай қўйдилар.

Собиқ Иттифоқнинг мустақил республикаларга парчаланиб кетиши оқибатида икки ва ҳартомонлама иқтисодий алоқаларни маромида олиб боришнинг иложи бўлмай қолди. Бу, шубҳасиз, полимерликлар учун ҳам қимматга тушмоқда. У ёки бу хом ашё турининг етишмаслиги, белгиланган вақтда юборилмаётганлиги иш жараёнини бир текис олиб боришга имкон бермаяпти.

Бироқ, бирлашма жамоаси ва раҳбарлиги қўл қовуштириб ўтираётгани йўқ. Янги шериклар қидирмоқда, изланмоқда, ишлаб чиқариш маромини яхшилашга ёрдам берувчи имкониятларни ишга солишга интилмоқда. Кўп жиҳатдан шундай омиллар туфайли ҳам жамоа фаолиятида, ишлаб чиқаришнинг техник-иқтисодий кўрсаткичларида кўпчилик корхоналардаги каби кескин салбий ўзгаришлар бўлмади.

Эски шериклар билан иқтисодий алоқалар қайта тикланяпти. Янгилари билан ҳам ҳамкорлик йўлга қўйилмоқда. Натижада хом ашё ва материаллар таъминотида ижобий силжишлар юз бермоқда. Уларни етказиб бериш анча тартибга тушиб қолди. Айни вақтда тайёрланган маҳсулотни харид қилувчи мижозлар билан ҳамкорлик ҳам яхшиланмоқда. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар уларга буюртма асосида вақтида ва белгиланган ҳажмда етказиб берилмоқда.

Шу туфайли ҳам республика давлат маҳаллий саноат корпорациясининг бу йирик корхонаси жамоаси зиммасидаги вазифаларнинг бажарилишини таъминлаяпти. Унинг ўтган хўжалик йилидаги фаолияти натижалари ҳам шундан далолат бериб турипти. Бир йилда ишлаб чиқарилган жами маҳсулот ҳажми сал кам саксон миллион сўмликни ташкил этди. Ҳозирги ўлчов бўйича бу унчалик кўпга ўхшамайди ҳам. Лекин иқтисодий бошбошдоқлик, инқироз ҳукм сураётган бир шароитда шунча ҳажмдаги маҳсулотнинг, асосан кенг истеъмол молларининг, ишлаб чиқаришини таъминлаш осон бўлмади. Маҳсулотнинг кўпчилик асосий турлари бўйича ҳам топшириқлар уддаланганлигини таъкидлаш лозим.

Товар маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтиришда эришилган ютуқлар янада салмоқлироқ бўлди. Бу кўрсаткич бўйича режанинг бажарилиши йиллик топшириқдагидан 36,5 фоиз ошиб кетди. Демак, қўшимча сотилган халқ истеъмол буюмлари миқдори бир неча миллион сўмликни ташкил этди. Пластмассадан тайёрланган турли ўйинчоқлар, киносуратқашликда фойдаланиладиган ҳар хил кимёвий моддалар, чармбаққолчилик буюмлари белгиланганидан анча кўп тайёрланди. Бу билан истеъмол бозорини ҳозирги вақтдаги камёб, лекин серталаб қатор буюмлар билан тўлдиришга озми-кўпми ҳисса қўшилди.

Ўтган йили кенг истеъмол буюмларининг қатор янгиларини тайёрлаш ўзлаштирилди. Бунда бозорнинг талаблари ўрганилди. Чунки, ҳозирги иқтисодий шароитда дўконлар пештахталари учун ишлаш асло мумкин эмас. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот харидоргир бўлиши шарт. Бозори косот бўлса унинг оқибати ёмон бўлади, иқтисодий синишга олиб келиши мумкин.

— Шунинг учун ҳам ҳар бир маҳсулот бўйича бозор талабини пухта, ҳартомонлама синчиклаб ўрганаяпмиз, — дейди бирлашма директори Борис Аронович Голденштейн.— Ҳозир бусиз ҳеч бир янги ишга қўл уриб бўлмайди. Бозори чаққон буюмларни тайёрлашгина яхши натижа бериши мумкин. Бу ишлаб чиқаришни янги поғонага кўтаришнинг асосий талаби бўлиб қолди.

Бирлашма жамоаси ва раҳбарияти ўз ишида бунга алоҳида эътибор бермоқда ҳамда унга амал қилаяпти. Шуни ҳисобга олиб, енгил пойабзал ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Метрли клеёнка дастурхонлар чиқарилаяпти. 120Х140 сантиметр ҳажмли, стол ва хонтахталар устига ёзишга мўлжалланган дастурхонлар тайёрлана бошлади. Қатор бошқа буюмлар ишлаб чиқариш ҳам ўзлаштирилди.

Ҳозирги кунга келиб бирлашма цехлари ишчи-хизматчилари қўлидан чиқаётган ва асосан истеъмол учун мўлжалланган жами маҳсулот турлари ўттиз иккитага етди. Улар орасида пластмасса челаклари, гулдонлар, гулдон тагликлари, тоғоралар, шиша банкалар қопқоқлари, халтачалар, жажжи ўғил-қизлар учун аталган турли ўйинчоқлар ва қатор бошқа буюмлар бор. Ўтган йил охирларига келиб, кенг истеъмол буюмлари бирлашмада ишлаб чиқарилаётган жами маҳсулот ҳажмининг саксон фоизигача етди.

Бирлашма тайёрлаётган ва ҳозирги вақтда бозори чаққон маҳсулотлар қаерларга етказиб берилаётганлигини сўраганимизда директор шундай деди:

— Собиқ СССРда мижозларимиз жуда кўп, бунинг устига уларнинг жуғрофияси ҳам ниҳоятда кенг эди. Ўша вақтдаги деярли барча иттифоқдош республикаларда буюртмачиларимиз бўларди. Таркиб топган тартибга мувофиқ биринчи навбатда уларнинг талабларини қондирардик, шундай қилинмаса маҳаллийчиликда айблашарди. Оқибатда ўзимизнинг жонажон диёримизга айрим буюмларни етарли ажратаолмас эдик. Республикамиз мустақилликка эришгач, аввало, унинг эҳтиёжларини қондиришга ҳаракат қилаяпмиз, бошқаларга ортиб қолса юборадиган бўлиб қолдик. Ҳозирги вақтда асосий мижозларимиз республикамиз, ҳамда Марказий Осиё мамлакатларидадир.

Корхонада ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳажмининг кўпайиши ва турлари ортиб, сифати яхшиланишида техникани тараққий эттириш бўйича мунтазам кўрилаётган тадбирларнинг аҳамияти катта бўлмоқда. Мавжуд асбоб-ускуналарни такомиллаштириш, ишлаб чиқариш қувватини ошириш қатори янги, замонавий техника воситалари, илғор иш усуллари ҳам жорий қилинмоқда. Бундай жиҳозларнинг айримлари хорижий мамлакатлардан келтирилган. Жумладан, Германия ва Италиядан олинганлари ишлаб турипти. Бундай асбоб-ускуналар, ишчи-хизматчилар малакаси ошганликлари натижасида маҳсулот сифати анча яхшиланди.

Жамоани анча қийнаётган муаммоларнинг бири хом ашё ва материаллар нархининг ниҳоятда ошиб кетганлигидир. Уларнинг деярли ҳаммаси Россиядан келтирилмоқда. Етказиб берувчилар шундай маҳсулотлар бўйича монополиячи бўлганлари учун ҳам бу масалада истаган номаъқулчиликларини қилмоқдалар. Бирлашма жамоасининг эса рози бўлишдан бошқа иложи қолмаяпти. Акс ҳолда ишлаб чиқариш тўхташи, юзлаб ишчи-хизматчилар ишсиз қолиши мумкин. Ҳозирги вақтга келиб бир вақтлар ҳар килограмм 40 тийиндан олинган полиэтилен эндиликда 100 сўмдан олинмоқда. Ёки корхона учун бир килограмми 75 тийинга тушган смоланинг нархи 105 сўмгача кўтарилди. Бунинг оқибатида бирлашмада тайёрланаётган маҳсулот таннархи, бунга боғлиқ ҳолда унн сотиш баҳоси ҳам ошмоқда. Бундан жамоа ҳам ранжимоқда. Лекин бозор иқтисодиёти қонун-қоидалари шундай. Албатта, бу кунлар ҳам ўтади. Бирлашма жамоаси шундай ўй-фикр билан меҳнат қўйнида жавлон урмоқда, яхши кунлар келишидан умидвор бўлмоқда. Бу ҳаммамизнинг ҳам муштарак умидимиздир.

М. ҲАМИДОВ.

СУРАТЛАРДА: бирлашманинг фахрий ишчиси Неъмат Отахонов ҳозиргина қуюлган пластмасса чўмичини кўздан кечирмоқда; ишлаб чиқарилган маҳсулотлар буюртмачиларга жўнатишга тахт қилинмоқда; бирлашмада тайёрланаётган айрим буюмлар намуналари.

Д. АҲМАД суратлари.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● АМЕРИКА Қўшма Штатлардаги Гэллап хизмати «Ньюсуик» ҳафтаномаси илтимосига биноан сўров ўтказди. Унинг натижаларига қараганда, сўралганларнинг 51 фоизи Клинтоннинг президент сифатидаги фаолиятидан қониқаётганликларини изҳор этдилар. 32 фоиз киши эса у ҳақда салбий фикр билдирди.

● АФРИКАДА жойлашган Того мамлакатида вужудга келган сиёсий қалтис вазият кишиларнинг қўшни давлатларга қочиб ўтишини жадаллаштириб юборди. ИТАР—ТАСС ахборот маҳкамаси мухбирларининг Тогодан берган хабарларига қараганда, Бенин пойтахтида қочоқлар тўғрисида гап-сўзлар тарқалди. Дастлабки маълумотларга қараганда, Бенинга 5 минг нафар тоголик қочиб ўтди. Яна 3 минг нафар қочоқ Ганадан бошпана топди. Того пойтахти Ломеда бошланган тартибсизликлар давом этмоқда.

● БРАЗИЛИЯНИНГ қатор металлургия компанияларн АҚШдан сотиб олинадиган тошкўмир ҳажмини қисқартиришга қарор қилдилар. АҚШ кўмири ўрнига эндиликда улар Россия, Хитой ва Чехиядан ана шундай кўмир сотиб олмоқчи. «Газета Меркантил» рўзномаси хабарига қараганда, бундай қадамга Америка маъмуриятининг четдан сотиб олинаётган маҳсулотларга божхона солиғини кўпайтириш тўғрисидаги қарори сабаб бўлди. Шу жумладан, Бразилиядан импорт қилинадиган товарларга ҳам солиқ ҳажми оширилган.

● АФҒОНИСТОН Ислом Давлати президенти Бурҳониддин Раббонийга содиқ қўшинлар «Афғонистон Ислом партияси» тарафдорларига қарши ҳужумни тобора кучайтирмоқдалар. Маълумки, мазкур партия раҳбари Г. Ҳикматёр бошчилигидаги жангарилар мамлакат пойтахтини қамал қилиб, ҳокимиятни ўз қўлига киритиш учун саъй-ҳаракат бошлаган эдилар. Уларга қарши чора-тадбир сифатида Кобулнинг шарқий ва жанубий ҳудудларига ҳукумат қўшинларининг десанти туширилди. Шу тариқа улар Бутхақ, Шинан ва Арзон Қиммат шаҳарчаларида ҳикматёрчиларни қуршаб олдилар. Ўртада бўлиб ўтган тўқнашувларда оғир қуроллар ҳамда ҳарбий тайёралар ҳам ишга солинди. Г. Ҳикматёр аскарлари ҳужум бошлаган кундан буён ўтган 13 кун мобайнида Қобулда 1700 киши жароҳатланди.

● ТУРКИЯ бош вазири Сулаймон Дэмирел Арманистонга хорижий мамлакатлардан келаётган инсонпарварлик ёрдамини Туркия чегарасидан ўтишига розилик берганлигини айтди. Шунингдек у Арманистон президенти маслаҳатчилари билан бўлган музокараларда Тоғли Қорабоғ муаммосини тезроқ ҳал этиш лозимлигини уқтирди. Фақат ана шу муаммо ҳал этилгандан кейингина Туркия тўлиқ миқдорда Арманистонга ёрдам бера олади, деди С. Дэмирел.

● ШУ ҲАФТА давомида Америка Қўшма Штатларининг Сомалида турган қўшинлари 2700 кишига камаяди. АҚШ ҳарбийлари қўмондонлиги бошлиғи Могадишода баёнот бериб, жўнаб кетаётган гуруҳларга асосан штаблар вакиллари ҳамда орқа хизмат аскарлари киражаклигини айтди. Қисқартириладиган қисмлар жумласига Америка денгиз пиёдачиларидан деярли 2 минг киши ҳам кирадиган бўлди. Ўтган душанбадан бошлаб жўнатилаётган ҳарбийларнинг дастлабки гуруҳига 400 нафар киши кирди.

● ЗАИРДА бошбошдоқлик ва тартибсизликлар кун сайин авж олмоқда. Мамлакат пойтахти Киншаса ана шу ғалаёнларнинг марказига айланди. Исён кўтарган аскарлар йўлларида учраган нарсаларни вайрон қилдилар, талон-торожлик билан шуғуллана бошладилар.

Ҳукуматга содиқ қўшинлар билан бўлган тўқнашувда 60 дан зиёд киши ҳалок бўлди. Улар орасида 7 та хорижлик ҳам бор. Ҳалок бўлган Франция элчиси ҳам ана шулар жумласига киради.

Вужудга келган вазиятдан ташвишланган Бельгия ва Франция Заирга қўшни бўлган Конгога ўз фуқароларини қутқариш мақсадида ҳарбий парашютчилар десантини туширди. Бироқ Заир президенти Мобуту Сесе Секо бу десантчиларнинг Заир ҳудудига ўтишларини тақиқлаб қўйди.

● ЯПОНИЯ ташқи ишлар вазирлигининг ишончли манбаларига таяниб Кйодо Цусин ахборот агентлиги қуйидаги хабарни тарқатди: мамлакат ҳукумати Россиядаги ядровий қуролларни йўқ қилишда иштирок этмайди. Бироқ, ядровий каллакларни йўқ қилишдан сўнг бўшайдиган радиоактив элементларни кўмишда Япония иштирок этади. Япония, шунингдек, атроф муҳитни Россия ядровий қуролларини йўқ қилиш натижасида пайдо бўлиши мумкин бўлган хавфдан муҳофаза қилишда ҳам фаол саъй-ҳаракат кўрсатади.

ТОШКЕНТЛИК УЙСОЗЛАР БЕКОБОДДА

БЕКОБОД металлургия заводи ва цемент комбинатлари маъмуриятлари ишчи-хизматчиларни уй-жой билан таъминлаш дастурларини амалга оширишда қатор муаммоларга дуч келдилар. Улар ҳозирги қийин иқтисодий шароитларга қарамай бундай мақсад учун ажратган маблағлари ҳам тўла ўзлаштирилмаяпти. Шаҳардаги етакчи бинокорлик ташкилоти Бекобод металлургия қурилиш тресги ҳам уни уддалаолмай қолди. Бинокорлик материалларининг, ишчи кучининг етишмаслиги, меҳнатни ташкил этишдаги камчиликлар шунга олиб келди.

Бундай аҳвол корхоналар раҳбарликларини янги пудратчи бинокорлик ташкилотларини излашга мажбур қилди. Тошкент шаҳар Бош қурилиш бошқармаси бекободликларнинг буюртмаларини бажариш учун қабул қилди. Пойтахтлик бинокорлар республикамизнинг қатор шаҳарлари ва туманларидагина эмас, айни вақтда мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатларида ҳам бунёдкорлик ишларини олиб боришда катта тажриба орттирганлар. Тюмень, Новокузнецк, Қрим вилоятларида, Россиянинг ноқоратупроқ минтақасида кўп қаватли уйлар, маъмурий-маданий ва маиший хизмат кўрсатувчи бинолар барпо этдилар.

Тошкент шаҳар Бош қурилиш бошқармаси ўзининг ишончли пудратчи эканлигини жуда кўп марта исботлаган. Бунинг устида унинг ишлаб чиқариш ва бунёдкорлик имкониятлари ҳам анча кенг. Шу туфайли бекободлик металлурглар ва цементчилар тошкентлик бинокорларнинг хизматидан фойдаланишга бажонидил рози бўлдилар. Бу пойтахт қурувчилари учун ҳам фойдали эди. Чунки, бу ерда ҳам иқтисодий қийинчиликлар, қурилишларга маблағ ажратиш тобора камайиб кетаётганлиги оқибатида бунёдкорлик ишлари ҳажми камайган эди. Бу бош бошқарма ишлаб чиқариш қувватларининг муайян қисми бўшаб қолишига олиб келди. Шундай шароитда бекободлик буюртмачиларнинг илтимосига дарҳол «лаббай» деб жавоб берилди.

Тошкентдаги уйсозлик комбинати 2-қурилиш бошқармасининг Маҳмуд Холматов раҳбарлигидаги жамоаси уйлар қуришга киришди. Бу жамоа кичкина, бор йўғи саккиз кишидан иборат. Бироқ, амалга ошираётган ишлари ҳажми жиҳатидан, сифати жиҳатидан мақтовга лойиқдир. У қисқа муддатда шаҳримизда диққатга сазовор ишларни амалга оширди. Меҳнатсевар ва ҳамжиҳатлик билан ишлаётган бу кичик жамоа ўтган йилда 14-даҳада 59, 62, 70-каби кўп қаватли турар-жой биноларини ҳамшаҳарларимизга туҳфа қилишга муваффақ бўлди.

Буни қарангки, шаҳарда етакчи пудратчи «Бекободқораметқурилиш» трестимиз якунлаган йилимизда бирорта ҳам уй-жой биносини фойдаланишга топширмаган бир даврда ёрдамчи қурувчилар пешма-пеш металлург ва цементчилар оиласини янги, шинам хоналар билан таъминлашга улгурмоқдалар. Бу бозор иқтисодиёти қурилиш ишларида ҳам тадбиркорликни, имкониятлардан тўла фойдалана билишни тақозо қилади, деган сўздир. Айни шу кунларда тошкентлик бунёдкорлар 14-даҳада 60 хонадонга мўлжалланган беш қаватли уйни қуриб битириш арафасида туриптилар.

Қурилиш майдончасида бўлганимизда, юқори қаватнинг бетонли плиталарини ўрнатишни ниҳоясига етказишаётган эдилар.

— Уч-тўрт кун ичида бино сантехника жиҳозларини монтаж қилиш ва пардозлаш ишлари учун тайёр бўлади, — дейди биз билан суҳбатда мастер М. Холматов. — Яқинда Тошкентдан пардозловчилар жамоаси етиб келади, биз эса 95 хонадонга мўлжалланган навбатдаги кўп қаватли уй пойдеворини қуришни бошлаш ниятидамиз.

— Кези келганда, металлургия заводи маъмуриятидан миннатдорчилигимизни уларга рўзнома орқали етказишни ўз бурчимиз деб биламиз, — дея давом этди Маҳмуд ака, — Унумли ишлашимиз учун ҳамма зарур шароитларни яратиб беришган. Уйсозлик комбинати ҳам ўз ишчиларини ижтимоий ҳимоя қилиш йўлида изчиллик кўрсатмоқда. Шу мақсадда қатор тадбирларни амалга оширмоқда. Нарх-навонинг ортиши муносабати билан тушлик учун 100 сўмдан пул берилмоқда, айни вақтда иш жараёни сафарда давом этаётганлиги туфайли йўл харажати қийматини қоплаш учун ҳам бирмунча оширилди. Қурувчиларнинг ойлик маошлари эса ўрта ҳисобда ўн минг сўмни ташкил қилмоқда.

Суҳбатимиз давомида Маҳмуд ака қурилиш материалларини комбинат пешма-пеш етказиб бераётганлигини ҳам мамнунлик билан қайд қилди. Шаҳримиздаги темир-бетон буюмлари комбинати бетон аралашмасини узлуксиз етказиб бермоқда. Металлургия заводи қурилиш цехи ҳам ўз ёрдамини аямаяпти.

Кичик жамоанинг серғайрат қурувчиларидан кран машинисти С. Шин, бригада бошлиғи С. Круглов, пайвандчилар В. Кулясов, Р. Кимлар ойлик ва кунлик топшириқларни ортиғи билан адо этиб, қурилишда жонбозлик кўрсатмоқдалар.

Шаҳримиз ҳуснига чирой қўшадиган бу улкан уй-жой биноси шу йилнинг учинчи чорагида ўнлаб металлурглар оиласига қувонч бахш этди.

А. АШУРОВ,
А. БОБОНАЗАРОВ.

• *Нуқтаи назар*

ИНСОНЛИК ҒУРУРИНГ БЎЛСИН!

МАКТАБДА ўқиб юрган кезларимиз синфимиздаги уч нафар болага кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари сифатида давлат томонидан имтиёз берилларди. Яъни уларнинг ҳар бирига йилнинг мавсумига қараб бепул уст-бош тарқатиларди. Янги кийим-кечакни кийиб, эртасига мактабга ясаниб келадиган бу болалар менинг назаримда маълум муддат виқор билан юришар, лекин ҳеч ким уларга ҳавас билан тикилмасди. Аксинча раҳмлари келиб, ёки бунинг бутунлай акси қандайдир ғашлари қўзиб қараганликларини кузатардим. Ўша уч нафар бола қарийб мактабни битириб кетгунимизга қадар собиқ совет давлатининг «оталарча меҳру муруввати»дан баҳраманд бўлиб яшадилар. Кап-катта бўлиб қолишганда ҳам кимнидир ҳайр-эҳсонига эҳтиёж сезиб туришарди.

Биз болалар ўша уч нафар ўртоқларимизнинг оиласини жуда ҳам камбағал бўлса керак деб ўйлардик. Бунинг устига билимлари ҳам ўртамиёна эди. Ўзлаштириш бўйича бутун синфни орқага тортишар, бу ҳақда гап очилса ҳеч нарсани писанд қилмай тураверишарди. Аксига олиб мутеликка ўрганган кўнгиллари жисмоний меҳнат чоғида ҳам уларга панд берарди. Меҳнатга бўлган қобилиятларининг нечоғли суст эканлигини биз пахта йиғим-терими даврида далага чиққанимизда кузатардик. Ҳаммамиз астойдил киришиб пахта терардик. Шу билан оз бўлса-да, мавсум давомида пул ишлаб олардик. Пахтадан қайтгач эса ишлаб топган пулларимизга ота-оналаримиз озроқ қўшиб, янги кийим-бош харид қилиб беришарди. Қорнимиз тўқ, эгнимиз бутун эди. Лекин ҳалиги уч нафар бола бундай имкониятлардан бенасиб эдилар. Чунки ишлаб пул топиш уёқда турсин еган-ичган овқатлари учун ҳар йили пахтадан қарз бўлиб қайтишарди. Негаки жонларини оз бўлса-да қийнатгиси, меҳнат қилгилари келмасди уларнинг.

Гарчи анча вақт ўтиб кетган бўлса-да, бу аччиқ ҳақиқатни нимага эслаяпман? Мутеликка ўрганиш, тақдирга тан бериб яшаш бола онгида ёшлигиданоқ шаклланади, бу мустақил фикрдан йироқ ўз турмуш тарзини яхшилашга интилмайдиган ландовур бўлиб юраверадиган бир кимсага айланади келажакда.

Ўша ўртоқларим хусусида мактабда таълим берган ўқитувчиларим билан фикрлашаман. Ўша уч нафар йигитнинг оилаларига назар соламан. Аччиқ бўлса ҳам хулосасини айтай. «Қуш уясида кўрганини қилади» деган нақл бежиз пайдо бўлмаган экан. Чунки ўша болаларнинг аввало оталари ялқов, дангаса одамлар эканлигини кузатаман. Ҳеч қайсилари касалманд ёки ногирон эмаслар. Фақат ўз вақтида бола-чақаларини ҳамма қатори беҳижолат юриши учун улар қайғурмаганлар.

Энди ҳалиги болаларнинг бугунги аҳволларига, турмуш тарзларига эътибор қилинг. Ҳаммалари номигагина ишлаб юришибди. Яшаш шароити ҳали-ҳамон абгор. Ҳозир ҳам қўлларига бир сўм пул берсангиз ҳеч тап тортмай олади улар.

Пискентдаги хусусий корхоналардан бири райондаги мактаб-интернатда таълим олаётган етим болаларни ва кам таъминланган оилаларнинг ўғилларини «суннат тўйи» қилиб берди. Тантана сўнгида интервью олиш мақсадида тўй болаларининг ота-оналари ёнига бордим. Чиндан ҳам бу ҳимматга уларнинг кўпи муҳтож одамлар экан. Аксарияти кўзи ожизлар, касалманд ва ногиронлар. Буни мутлақо инкор этмаган ҳолда мана шундай тадбир ташаббускори бўлган кичик корхона раҳбарларининг саъи ҳаракатларини астойдил қўллаб-қувватладим. Лекин ота-оналар орасида (эҳтимол бу ҳақда табва деб гапириш жоиздир) ўғилчасини кўтариб турган ўша уч нафар синфдошларимнинг бирини иршайган ҳолда кўриб гапнинг очиғи энсам қотди. Газетага мақола ёзаётганда унинг номини бекорга эсламадим. Мактабни битиргач у турмушини яхшилашга ҳаракат қилиш ўрнига ичкиликбозликка ружу қўйган. Эрининг бепарволиги учун касалманд хотинининг илтимоси билан ўғилчаси тўй болалар рўйхатига қўшилибди.

Фақат табва, дея олдим холос ўзимга ўзим. Бир жиҳатдан олиб қараганда ихтиёр унинг ўзида албатта. Мен бу ерда бировнинг шахсий ҳаётига аралашмоқчи эмасман. Лекин инсонларни болалигидан хавфли ҳисобланган мутелик ҳислатидан қутқариш керак. Бунинг учун одамнинг аввало ўзида, юрагида иштиёқи бўлсин. Ор ва номуси бўлсин. Ҳайрия тадбирлари биринчи галда унга муҳтож одамлар учун, етимларга, касалманд ва ногиронларга, барча боқувчисини йўқотган кишилар манфаатига мўлжаллаб ўтказилади. Бу ҳимматга айниқса бугунги — нарх-наво кун сайин ортиб бораётган, яшаш шароити қийинлашиб кетаётган бир пайтда эҳтиёж катта. Бу тоифа одамларга ҳар қанча ғамхўрлик қилинса, ҳиммат кўрсатилса моддий ва маънавий ёрдам берилса ҳам оз. Лекин менинг назаримда ўзи ғирт дангаса бўлиб, меҳнатга бўйни ёр бермайдиган, бунинг натижасида одамларнинг раҳмини келтириб чорночор яшаётган «олифта» камбағаллар кам таъминланган оила бошлиғи ёки аъзоси ҳисобланмаслиги керак. Чунки инсонни, айниқса, йигит кишини қийналиб яшаётган бўлса, одамийлик назаридан қўллаб юбориш бир марта, икки марта бўлади. Агар юрагида йигитлик ғурури бўлса у бундай қувватдан фойдаланиб оёққа туриб олади, ўзини ўнглаб кетади.

Президетимизнинг ташаббуси ва фармони билан жойларда маҳалла жамғармаларининг ташкил этилганлиги ҳозирги қийин даврда яхши тадбир бўлди. Унинг фаоллари бу нарсага алоҳида эътибор беришлари лозим. Чунки ҳозирги кунда хайрия қилиш ҳам, уни олиш ҳам оддий бир нарсага айланиб қолди. Айрим кичик ва хусусий корхоналарнинг раҳбарлари обрў орттириш мақсадида ўтказаётган ҳайрия тадбирларига шу қадар байрамона тус бериб юборишяптики, кузатиб туриб ғашинг келади. Ҳамманинг кўз олдида тантана билан арзимас нарсаларни муҳтож одамларга тарқатиш, ҳимматни кўз-кўз қилиш яхши фазилат эмас. «Бу қўлинг қилган эҳсонни у қўлинг билмасин» дейилади муборак ҳадисларда. «Маҳалла жамғармалари»нинг ташкил этилганлиги аслида ана шундай ҳайрия тадбирларини ҳам тартибга солишга қаратилган. Маҳалла фаоллари кимнинг қандай яшаётганлигини, қайси оила нимага муҳтожлигини ҳаммадан кўра яхшироқ биладилар. Бундан кейин бу борадаги ҳозирги кунда вилоятимизда тўпланган тажриба районларда, шаҳар ва қишлоқларда ҳам кенг оммалаштирилиб барча ҳайриялар маҳалла жамғармалари орқали ўз эгаларига етказилса мақсадга мувофиқ бўларди.

Иброҳим ТОШЕВ.

• Жамоа хўжаликларида ҳисобот йиғилишлари

НЕГА ҲЕЧ КИМ СЎЗГА ЧИҚМАДИ?

БУ ХЎЖАЛИКДА кейинги уч-тўрт йил ичида иқтисодни мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, деҳқонларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан бир қатор ибратли ишлар амалга оширилди. Бунда табиийки, жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Омон Амировнинг ташкилотчилик роли катта бўлаётир.

Бошқарувда янги омиллар қарор топди. Қишлоқ меҳнаткашларини ишга жалб этишда манфаатдорлик асосий мезон қилиб олинган. Томорқа ерларидан ҳам одамлар ғоят унумли фойдалана бошладилар. Чунки, етиштирилган турли хил сабзавот маҳсулотлари, мева-чеваларни деҳқонни овора-сарсон қилмай, хўжаликнинг ўзи келишилган нархда қабул қилиб олиб, сотиб беришни ташкил эта бошлади. Айрим ҳолларда қурилиш ва бошқа материалларига алмаштириб олиб келиб берилди. Бундан, деҳқонлар хурсанд бўлдилар. Чорвачилик ва унинг ем-хашак базасини мустаҳкамлаш, шахсий чорваси борларга ем-хашак таъминоти ҳам яхши амалга оширилди. Булар ҳақида мен ўша пайтда «Буни ишбилармонлик дейдилар» сарлавҳаси билан мақола ёзгандим.

Ишбилармонлик ҳақиқатан ҳам хўжаликнинг довруғи таралишига сабабчи бўлмоқда. Ўтган йилги қийин шароитда ҳам шу ишбилармонлик қўл келди.

Мен ана шу номдор хўжалик ҳисобот йиғилишида қатнашар эканман, бугун бу ерда маърузачи ва музокарада сўзга чиқадиганлар ўтган йилги эришилган ютуқлар, натижаларини атрофлича таҳлил этадилар, ишбилармонликнинг янги қирралари намоён этилади, муаммоларни ўз имкониятларидан келиб чиқиб бартараф этилиши учун тадбирлар ишлаб чиқилади, деб кутган эдим. Чунки хўжаликнинг ҳозирги мавқеи, обрўси шуни тақозо этади.

Афсуски, мен кутгандек бўлиб чиқмади. Тўғри, раиснинг маърузасида хўжаликнинг ҳамма жиҳатларидаги қилинган ишлар қамраб олишга ҳаракат қилинди. Омон Амиров ҳар бир экин турларини алоҳида гапирди, хўжаликда 306,5 гектар майдонга дон экилди. Ҳар гектаридан 39,2 пентнердан ҳосил олинди. Ҳосилнинг 500 тоннага яқини аҳоли эҳтиёжи учун деб омборга жойлаб қўйилди. Ҳар гектар дон хўжаликка 11 минг 350 сўмдан соф фойда келтирди. Аҳолига арзон нархда дон сотилганлиги учун соф фойда камроқ бўлди. Хаитова, Г. Ли, Р. Номозовларнинг оилавий звеноси макка, шоли, буғдойдан юқори ҳосил олдилар. Сабзавотчилик, картошкачиликда айримлар режаларини бажардилар, айримлар бажара олмадилар.

Хўжаликда 1992 йилга келиб 16 гектар боғ тўлиқ ҳосилга кирди. Лекин, боғ бригадири А. Азизовнинг талабчан бўлмаганлиги ва боғбонлар ўз ишларига етарли даражада эътибор бермаганликлари натижасида режалар бажарилмади. Ҳар гектар боғ атиги 3500 сўм соф даромад берди.

Чорвачиликни ривожлантириш, ем-хашак базасига боғлиқдир. Ўтган йили 321 гектар ер хашак учун ажратилди. Дағал хашак режаси 123 фоиз бажарилди. Озуқа ҳам анча кўп жамғарилди. Аҳолига 700 тоннадан ортиқ пичан сотилди. Яхши биламиз, чорвачилик энг оғир ва сермашаққат соҳа. Биз уларнинг меҳнатини енгиллаштириш учун кўп ишларни амалга оширишимиз керак. Лекин, афсуски, чорвачиликдан зиён кўрилди. Умумий зарар 2 миллион 106 минг 212 сўмни ташкил этди. Айниқса, паррандачилик ҳеч қандай маҳсулот бермай қўйди.

Бунчалик зарарнинг ўринли сабаблари ҳам бор, албатта. Ёқилғи ва мойлаш материаллари қимматлашди, иш ҳақи оширилди. Бундан ташқари боқувда гўштга топширишга мўлжалланган 44 та буқа ҳам бор.

Зиённи ўрнини қоплашнинг бирдан-бир чораси қишлоқ хўжалиги ва чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлашни йўлга қўйишдир.

Пахта ўзбек халқининг миллий ифтихори бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлади. Айниқса, ҳозирги пайтда унинг қадр-қиммати ортиб кетди. Бундан кейин яна ҳам ортади. Хўжалик иқтисодини кўтаришда пахта толаси ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. Пахтачилик жамоалари буни чуқур англаган ҳолда меҳнат қилмоқдалар. Ўтган йили уларнинг ҳаммасида ҳам режа бажарилди. Режадаги пахтанинг 15 фоизидан олинадиган даромадни хўжаликни ободонлаштириш ишларига сарф этиш керак. Режадан ташқари олинадиган пахтадан келадиган даромадни эса тўлалигича деҳқонларнинг ўзларига бўлиб беришга келишилган ва шунга қарор қилинган эди. Бу тадбир қийин шароитда ҳам деҳқонларни уюшқоқлик билан, сабот-матонат кўрсатиб ишлашга ундади.

Пахтачилик кимга қандай иқтисодий наф келтиради?

Ҳисоб-китоблар пахтачиликда йил бўйи ишлаб олинган меҳнат ҳақининг ҳар бир сўмига қўшимча бир сўм 31 тийинни мукофот пули бериш мумкинлигини кўрсатди.

Лекин, бу кўрсаткич ҳар бир жамоада ҳар хил. Сарф-харажатини тежаб қилганлар кўпроқ оладилар. Ошириб юборганлар камроқ оладилар. Масалан, Т. Азаматов, Р. Сулаймонов бригадаларида бир сўмга 2 сўм 39 тийин, 2 сўм 20 тийиндан қўшиб берилади. Б. Имомов, О. Эргашев, К. Бекназаров, А. Исаев, Р. Ҳожибеков бригадаларида жамоа умумий кўрсаткичидан анча юқори қўшимча ҳақ оладилар. Қолганларда эса бериладиган қўшимча ҳақ анча пастроқдир. М. Жиянов бригадасида эса бир сўмга бор-йўғи 30 тийиндан; қўшимча ҳақ тўланади.

Тафтиш комиссияси раиси ҳам ҳисоботда эътиборни асосан йўл қўйилган камчиликлар-у, камомадлар, қарздорлардан қарзни ундириб олишнинг аҳволига қаратди...

— Энди музокарага ўтамиз,— деди мажлисга раислик қилувчи.— Қани, ким сўзга чиқади?

Жимжитлик. Яна қайта сўралди. Ҳеч ким қўл кўтармади.

— Бўлмаса,— деди раис, — хўжаликнинг бош агрономи Турғун Азаматовга сўз берамиз.

Лекин, Турғун ака ҳам негадир гапни қисқа қилди. Деҳқонларга омонлик, соғлик, саломатлик тилаб тезгина минбардан тушиб кетди.

Шундан кейин минбарга район ҳокимининг биринчи ўринбосари Раҳмон Саидов кўтарилди.

У мажлис аҳлига ўтган йили район қишлоқ хўжалигида ва ижтимоий соҳаларда қилинган ишлардан қисқача ахборот берди. Хўжалик аҳлининг қаҳрамонона меҳнатларини алоҳида таъкидлади. Мавсумда сизлар билан биргаликда кундалик ишни кундалик таҳлил этиб бордик, ўша кезларда иш юзасидан қаттиқ-қуруқ гаплар ҳам айтдик. Бунинг учун узр! Лекин, ҳаммамиз бир мақсад йўлида курашиб, кам бўлмадик. Ҳокимнинг муовини ҳозирги пайтда қишлоқда амалга ошириладиган зарур юмушлар ҳақида гапириб, энг долзарб масала бу ёшларни иш билан таъминлашдир, деди. Бунинг учун ёрдамчи цехлар, кичик корхоналарни иложи борича кўпайтириш керак. У хўжалик деҳқонлар томорқасида етиштирган маҳсулотларини қабул қилиб олиб, сотишни ташкил этиб, яхши ташаббус бошлаган эди, бу ташаббус сусайиб қолди. Уни давом эттириш керак, деди.

Мажлис қатнашчилари ҳоким муовинининг олдига айрим талабларини қўйдилар, илтимослар қилдилар. Хусусан, жамоа хўжалиги ҳудудида бозор очиб бериш, автобуслар қатновини яхшилаш, иложи бўлса қўшимча автобуслар қўйиш масаласини ўртага ташладилар. Ҳоким муовини бу талаб ва илтимосномаларни имконият даражасида бажаришга сўз берди.

Бошқа сўзга чиқувчилар бўлмади. Маъруза муҳокама қилинмади. Азаматов ва Саидовнинг таклифи билан колхоз маъмуриятининг бир йиллик фаолияти қониқарли, деб топилди.

Очиғи, Бўка районидаги Ғ. Азаматов номли жамоа хўжалигида ҳисоботнинг бу тахлитда якунланиши менга ғалати ва ғайритабиий туюлди. Нима, бу лоқайдликми? Йўқ. Ундай деб айтсак инсофдан бўлмас, чунки хўжаликда фидойи, жафокаш деҳқонлар меҳнат қилишади. Агар улар лоқайд бўлишганида эди ўтган йилги шароитда биринчи бўлмасдилар.

Ёки маърузада мажлис аҳлини музокарага, баҳсга чорловчи танқидий фикрлар, мулоҳазалар айтилмадими? Йўқ, аксинча, маъруза ўз-ўзини танқид руҳида бўлди. Камчиликлар ҳам четлаб ўтилмади. Қизғин баҳс, мунозара учун асос, бунинг учун «озуқа» бор эди-ку! Юқорида раиснинг маърузасидан келтирилган мисоллар бундан далолатку! Айтайлик, раис, боғ бригадири Азизовнинг талабчан бўлмаганлигини, боғ ишларига эътибор берилмаганлигини таъкидлади. Азизов сўзга чиқиб, танқидга ўз муносабатини билдирса бўлмасмиди? Раис таъкидлаганидек, чорвадорлар меҳнатини енгиллаштириш учун қандай ишлар қилинмоқда ва қандай ишлар амалга оширилса дуруст бўларди. Паррандачилик умуман маҳсулот бермай қўйганлигининг туб сабаби нимадайкин? Нега, чорвадорлар бу ҳақда ўз фикр-мулоҳазалари ва таклифларини айтмайдилар?! Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини, айниқса, сутни қайта ишлашни йўлга қўйиш учун нималар ҳалақит бераяпти? Бой берилган имкониятлар, резервлар нималардан иборат? Афсус, кўпчилик индамай, «оғизларига талқон солиб» ўтиришни афзал кўрдилар. Ҳатто беодоблик қилиб хуштак чалишлар ҳам бўлди. Кўпчилик экан-да. Бир нарса дейиш қийин. Кимдир сўзга чиқилмаганлигининг сабабини шундай изоҳлади: кўпчиликнинг салобати босиб, довдираб, ўйлаган гапларини ҳам айта олмай қолишдан чўчиса керак-да, деди.

Бу гапда бир қадар жон борга ўхшайди. Биз одамларни кўпчилик ўртасида сўзга чиқиб, амалга ошираётган яхши ишлари, тажрибалари билан бир қаторда ўзларини қийнаб келаётган муаммоларни, дарду-ҳасратларни андишага бормай, рўй-рост айтишга ҳам ўргатишимиз керакка ўхшайди. Ҳар ҳолда хўжалик маъмурияти буни ҳисобга олиши керак.

Лекин, мажлис қатнашчиларидан айримлари ўтирган жойларидан луқма ташлаб, ҳар хил саволлар беришга фаол чиқиб қолишди. Мен савол берганлар исми-фамилияларини ёзиб ололмадим. Лекин, саволлар турли хил бўлди.

— Улуғ Ватан уруши қатнашчиларига ёдгорлик қачон ўрнатилади?

— Янги ташкил этилган маҳалла кўчаларига асфальт ётқизилмаса ҳам, жуда бўлмаса шағал тўкишни тезлаштириб бериш керак.

— Биз яшаётган жойда кран бору сув йўқ. Қийналяпмиз. Айниқса, тўй-маъракаларда бочкада сув ташиб келтираяпмиз.

— Қорахўжабўванинг номи нега абадийлаштирилмайди?

— Симёғочлари қачон янгиланади?

— Бошқалар сўмига икки сўмдан ошириб ҳақ олганда нега биз ўттиз тийиндан оламиз. Бу аҳволда тирикчилик нима бўлади?...

Раис Омон Амиров бу саволларга босиқлик билан, исбот-далиллар асосида жавоб берди. Бу йил олинадиган даромадимизнинг бир қисми ана шу сизлар айтган муаммоларни ҳал этишга сарфланади. Биласиз, қимматчилик... Бир тонна трубанинг баҳоси 50—60 минг сўмга чиқиб кетди. Лекин шу ҳам топилмаяпти. Қўшнимиз бу соҳада бизга ёрдам беришга аҳд қилди. Иложимиз қанча, қиммат бўлса ҳам оламиз, эҳтиёжга ишлатамиз. Ана шунда эски сув трубаларини таъмирлаш ва янгиларини ўрнатиш имконияти туғилади. Шағал, албатта, тўкиб берилади. Номни абадийлаштиришни маслаҳатлашиб, кенгашиб ҳал этамиз...

Раис нега биз ўттиз тийин оламиз, деган саволга алоҳида жавоб берди. Бу бригадада сарф-харажатлар ниҳоятда кўпайиб кетди-ку. Одамларни ишга чиқариш анча қийин бўлди. Бригадир талабчанлик қилмай қўйди. Бу ҳақда ўйлаб кўрамиз. Авжи иш қизғин пайтда бригадир аравани бирёққа, табелчи бошқа томонга тортса, албатта, ишда унум бўлмайди-да.

Кимдир режадан ташқари олинган пахта 300 тонна бўлса, ундан юз тонна тола чиқади. Ҳар бир тонна тола ўртача 500 минг сўмдан сотилса катта миқдорда фойда олинади. Ана шу фойданинг ҳаммаси колхозчиларнинг ўзига бўлиб бериладими, бу қонуний иш бўладими, деди. Раис биз шунга келишганмиз, ваъда қилганмиз, албатта, ваъдани устидан чиқамиз, деди. Бу жавобдан мажлис аҳли қониқиш ҳосил этиб, таскин топгандек бўлди.

Хуллас, ҳисобот йиғилишида сўзга чиқувчилар топилмаса-да, савол-жавоблар билан бўлсада масалани ойдинлаштириб, келишиб, маълум бир қарорга келдилар.

Режалар белгиланди. Сабзавотчилик, картошкачиликка янгича муносабатда бўламиз, дедилар. Бу йил сабзавотни, айниқса, пиёзни эҳтиёжга ярашасини экамиз. Шоли, буғдой экиладиган майдонлар эса кенгайтирилади. Раис томорқадорларга хизмат кўрсатиш бўйича аввалги ташаббусни давом эттиришга сўз берди.

Н. РИХСИЕВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

• ЙИЛ ЯКУНИ ТАҲЛИЛИ •

БУ ДАРОМАД, БУ ПУЛЛАР... ПАХТАДАН

«ДАЛВАРЗИН» ДАВЛАТ ХЎЖАЛИГИ ЎТГАН ЙИЛИ ВИЛОЯТДАГИ ШЎРО ХЎЖАЛИКЛАРИ ИЧИДА БИРИНЧИЛАР ҚАТОРИ ПАХТА ЕТИШТИРИШ ВА ДАВЛАТГА ТОПШИРИШ РЕЖАСИНИ БАЖАРДИ. РЕЖАДАН ТАШҚАРИ МИНГ ТОННА ПАХТА СОТИЛДИ

Бу ютуқларга қандай қилиб эришилди?

Маълумки, Ўзбекистон раҳбарияти хўжаликларга режадаги пахтанинг 15 фоизини, режадан ортиб қолганининг ҳаммасини ўзлари тасарруф қилишларига, хоҳлаган, келишилган нархда сотишларига рухсат берди. Хўжалик маъмурияти бу имкониятдан кўриладиган наф қандай бўлишини йил бошидаёқ ҳар бир бўлим бригада ишчисига, хизматчисига, ижарачисига етказишга эришди. Шу тариқа жамоаларда меҳнат моддий манфаатдорлик асосига қурилди. Чигит экишдан тортиб то йиғим теримгача бўлган жараёнда деҳқонлар фақат бир мақсадни — у ҳам бўлса кўпроқ даромад олишни дилларига жо қилиб, меҳнат қилдилар. Ижарачидан тортиб то бўлим бошлиғигача пахта экинига ўз томорқасидаги экиндек қаради. Айрим ижарачилар ўз чекларига тушган ерларнинг ҳосилдорлигини ошириш мақсадида ўзлари от-улов топиб, гўнг ташидилар, ўз ҳисобларидан пул бериб бўлса ҳам тракторчининг кўнглини олдилар.

Манфаатдорликнинг кучқудрати, айниқса, ғўзаларга ҳашарот: ўргимчаккана, кўсак қурти ёпирилганида яққол намоён бўлди. Аёнки ғўза кушандаларини заҳарли химикатлар ёрдамида йўқотиш тақиқланган. Биологик усул эса кўнгилдагидек бўлмаяпти: негадир ғўза кушандаларига ўтган йилги шароитда капалакларнинг кучи етмади. Ана шундай пайтда мааъмурият 25 кишидан иборат «ғўза кушандаларига қарши кураш штабини» ташкил этди. Бемалол айтиш мумкинки, штабнинг ташкил қилиниши ўтган йилги ҳосилни сақлаб қолиш имкониятини берди. Иш қандай ташкил этилди.

Штаб аъзолари ўзларига бириктилган даладаги ҳосилнинг ҳолатини пайкалма-пайкал кузатдилар. Ҳашарот тушган жой аниқланиши биланоқ у ерга огоҳлантирувчи белги қўйиб қўйилди. Кушандани йўқотиш учун ҳатто уни қўл билан териб олишгача ҳам бордилар. Бунинг учун эринмадилар. Шундан кейин ишчилар ўзларини муҳофаза қилган ҳолда рухсат этилган кимёвий дориларни ҳам сепишга киришдилар. Бу осон эмас. Бир туп ғўзадаги 180—200 та баргнинг остки ва устки қисмларини ҳам қолдирмасдан дорилаш, ишлов беришни тасаввур қилишнинг ўзи ишнинг қандай мураккаблигини кўрсатади. Дорилар эса танқис бўлиб қолган. Кўплар дориларни ўз ҳисобларидан сотиб олдилар.

Ютуқларнинг яна бир сирини мутахассис кадрларнинг ўз ишларига бўлган фидойилиги ва масъулиятидан ахтариш керак бўлади.

Директор билан ҳамкор, ҳамфикр бўлиб ишлайдиган раҳбар кадрларнинг ўртача ёши 35—40 атрофида. Бош агроном, бош инженер, бош ҳисобчи, зоотехник, иқтисодчи, бўлим бошлиқларининг ҳаммаси ҳам тоғни урса талқон қиладиганлардан. Уларнинг ҳар бири билан директорнинг ўзи обдон суҳбатлашиб, юрагига қўл солиб, билими, қобилиятини синаб кўриб, сўнг ишга тавсия қилган. Бу кадрларнинг аксарияти шу ерда туғилиб ўсган, киндик қони шу ерда тўкилган. Директор ҳаммасига ишончни ҳам, эътиборни ҳам, ихтиёрни ҳам, ҳаттоки иқтидорни ҳам берган. Ҳар бир йиғилишда долзарб масалалар ҳақиқатни ўртага қўйиб гапирилади, муҳокама қилинади. Ёлғон-яшиқ бундай йиғилишлардан аллақачоноқ қувиб чиқарилган. Бошқаришдаги хато ва камчиликлар ўртада рўй-рост очиб ташланади. Айб директорда бўлса у ўз хатосини тан олади. Бошқалар ҳам шундай қиладилар. Ўртада ҳазил-мутоиба ҳам бўлиб туради. Роҳатланувчи вазият туғдирилади. Кадрлар кечқурунги йиғилишларда ишлаб чиқаришдангина эмас, раҳбарлик мактабида ҳам сабоқ оладилар.

Баъзан хизмат тақозоси билан йиғим-терим даврида ўшандай йиғилишларда қатнашиб қолардим. Маълумки, мавсумда бутун эътибор йиғим-теримга қаратилганлиги боис ҳамма, ҳатто раҳбарларгача уст-бошларига унча қарамай қўядилар. Оёқларида кирза этик, эгниларида фуфайка. Бу бор гап. Аммо бу ерда ўша фуфайкалар топ-тоза, этиклар эса, албатта, мойланган бўлиши керак. Ўша йиғилишларда директор ҳар хил аччиқ, тагдор гаплар, киноя ва кесатиқларга тўла луқмаларни ҳам қўллайди. Шуниси қизиқки, бу гапларнинг бариси шу ерда қолади. Бирон киши уни ташқарига олиб чиқмайди. Чунки директор бошчилигидаги ҳамма раҳбарлар энг аввало эл манфаати йўлида иш қилаётганликларини, эл-улус улардан рўшнолик кутаётганликларини, энг муҳими тақдир насиб этган амални суиистеъмол қилмасдан ўз шахсиятлари орқали уни қадрлаб, ардоқлаётганликларини унутмайдилар. Шунинг учун ҳам уларнинг бирортаси директорга нисбатан дафъатан бетга чопарлик қилмайди. Бошлиқ фикрига қўққисдан, кутилмаганда қаршилик кўрсатишни ўзларига эп кўрмайдилар. Чунки кадрлар инсон сифатида тобланаётганликларини доимо эсда сақлайдилар. Иккинчидан уларнинг ҳаммаси директорнинг қаҳридан кўра меҳри кучли эканлигига аллақачоноқ иймон келтирганлар. Шунинг учун ҳам улар бошлиқнинг саволларига ўтирган жойларида эмас, бошларидан кийимларини олиб, тик турган ҳолда жавоб берадилар. Бу ўринда директор асло ўз ҳурматини устун қўймайди, албатта. Энг аввало у одоб, муомалани билишни ўйлайди. Буни шогирдлар ҳам яхши биладилар.

Директор ўз фаолиятининг дастлабки йилларида хўжалик фаолларининг йиғилишларидан бирида шундай деди:

— Ҳар бир қишлоқда, хўжаликда, эл ва юрт иши учун халқни яхшиликлар сари етакловчи кишилар топилмас экан, биз раҳбарлар фақатгина ишлаб чиқариш билангина банд бўларканмиз, ҳаёт, одамларнинг турмуш даражаси ибтидолигича қолиб кетаверади. Бу ҳолда меҳнат қилиб, қишлоқларимизга янгича кўрк, янгича файз, янгича гўзаллик бахш этолмаймиз. Диққатимизни ободончиликка қаратмасак бўлмайди. Шундан кейин фаоллар директорнинг бу соҳадаги режаларини тингладилар. Бугунги кунда ўша режалар ўз самарасини берди. 1985 йилгача ишчиларга хўжалик ҳисобидан қуриб берилган уйлар бармоқ билан санарли бўлган. Режа бўйича 4-бўлимда бирданига 15 хўжаликка мўлжалланган уй қуриш бошланди ва муваффақиятли тугалланди. Бу иш кейинги йилларда ҳам давом эттирилди. Шу пайтгача 50 оила хўжалик ҳисобидан қурилган уйларга кўчиб ўтди. 500 дан ортиқ оила уй қуриш учун томорқа олди. Хўжалик ҳудудидаги ҳамма бўлимлар водопровод суви билан таъминланди. 10 та янги қудуқ қазилди. Водопровод суви 25 километрга узайтирилди. 3 та замонавий типдаги мактаб, 5 та чойхона қурилди. Марказдаги мавжуд стадион таъмирланиб янгиланди, 20 километрлик электр линияси тортилди. 15 километр йўлга асфальт ётқизилди. Фельдшер-акушерлик пунктлари, замонавий магазин бинолари қурилди. Марказга газ келтирилди. Айни кунларда 500 хонадон газ ёқаётир. Ободончилик ишларининг бу қадар кенг кўламда йўлга қўйилмаганида, одамларнинг ҳожати чиқарилиб, улар хурсанд қилиниб, кайфиятлари кўтарилмаганда, биз ўйлаймизки, ишлаб чиқаришда юқорида айтилган ютуқларга эришиш қийин бўларди.

Ютуқнинг яна бир сирини уруғ навидан излаш мумкин. Пахтакорлар биринчи марта «Қирғиз-3» навини экдилар. Бу навни экиш ташаббусини ҳам директор бошлаб берди.

Директор қўшни Матчоҳ райони пахтакорларининг бир неча йилдан буён ушбу навни экиб, ҳар гектаридан 36 центнергача етказиб ҳосил олаётганликларидан хабардор эди. У ўз хўжалигида бу навнинг ғоят эрта пишар эканлигини аввал синовдан ўтказди. 5-бўлимда 30 гектар ерга шу нав экилди. Ҳосил кўнгилдагидек бўлди. Гарчи толаси кам бўлса-да, ҳосилдорлиги жиҳатдан деҳқон манфаатига мос бўлган ушбу нав хўжаликка катта даромад келтирди.

Орият учун, юрт учун курашиш ғалабамизни таъминлади, деб мулоҳаза қилишади пахтакорлар.

...1992 йилнинг октябрь ойи ўрталари. Бутун вилоятда ва туманда пахта йиғим-терими кечикиб кетган бўлса-да, бироқ жадал бораётир. Хўжалик эса вилоятда биринчи ўринларда бормоқда. Бу бошқаларни ҳам астойдил ишлашга руҳлантирарди. Вилоят ҳокими хўжаликка ташриф буюрди. Терим суръатининг ўсиб бораётганлиги омилларини ўз кўзи билан кўриб, раҳматлар айтди.

— Биз янада астойдил меҳнат қилишга бел боғладик,— дейди директор,— чарчаш, толиқиш, уйқусизлик асоратлари ҳам ишимизга заррача ҳалақит бермади. Ваъда устидан чиқдик. Вилоят ҳокими етиб келди. Ҳурматимизни бажо айлади...

Директорнинг устига тўн кийдирди. Бу оддий деҳқонларга бўлган ҳурматнинг белгиси эди. Хўжалик деҳқонлари имкониятларни чамалаб, яна 800 тонна пахта теришга аҳд қилдилар. Терим суръатини сусайтирмаслик тадбирлари белгиланди, режаларини аллақачон бажариб бўлган айрим ижарачи, пудратчи ва бригадирларнинг кўзига ёмон ҳам кўриндилар.

Директор хўжаликнинг бутун фаолларини йиғиб шундай деди:

— Менинг ушбу гапларимни орият учун айтилган гап ўрнида кўргайсизлар, биласизлар, районимиз ҳали биздан орқада, район ҳокими эса бизнинг хўжалигимиздан етишиб чиққан, шу ерда туғилган, ўсган, улғайган. Эндиги ҳаракат район учун, ҳокимиятнинг шаъни учун бўлмоғи керак!

Ўша йиғинда мен ҳам бор эдим. Ўша куни директор режанинг бажарилиши учун эмас, балки онгли равишда орият учун кураш бошлаганлигини, бу кураш бошида ўз шаънини эмас, юрт шаънини ўйлаганлиги, жон куйдирганлиги, бошқаларни ҳам шу бурчни бажаришга йўналтирганлиги ва кейинчалик эса йўналтира олганлигини ҳис қилдим.

Ҳамма нарсадан воқиф район ҳокими Муҳаммадали Расулов Мўминжон аканинг қўлини маҳкам қисиб, шундай деди:

— Яхшиям сизлар бор, яхшиям дунёда орият, орият учун кураш бор!

...Ютуқларнинг сирини ахтаришда давом этамиз. Бу меҳнаткашларга кўрсатилаётган марҳаматлардандир.

Маъмурият бу масалага йилнинг бошидан тайёргарлик кўрди. 1991 йилда ижарачиларнинг, бригадирларнинг ҳаммаси велосипед, палос, гилам, телевизор билан тақдирландилар. Пулнинг қадри йўқолаётган замонда шундай тадбирнинг кўрилиши, табиийки, эл орасида маъмуриятнинг обрўсини оширди. Ўтган йили эса кўпгина бригадир ва бўлим бошлиқларининг елкаси тўн кўрди, белларига белбоғ боғланди.

Айтилганлардан хулоса қилиб ютуқларнинг яна бир сири хўжалик раҳбари Мўминжон Султонқуловнинг ўзида эмасмикан, деган хаёлга борасан киши.

...Бир йигит қирқ йилда бино бўлади, раҳбар-чи... Чинакам раҳбарнинг иеча йилда бино бўлишини билмайман-у, бироқ, ишлаб чиқаришдаги раҳбар учун энг аввало тажриба кераклиги исбот талаб қилмайдиган ҳақиқат. Бу ҳақда Амир Темур шундай деган:

— Тажрибамдан кўрилганки, ишбилармон одам — мард ва шижоат соҳиби, тадбиркор ва сергак бир киши, минг-минглаб тадбирсиз ва соғлом кишилардан яхшироқдир. Чунки тажрибали бир киши минг кишига иш буюради.

Мўминжон Султонқулов эсини таниганидан бери турли раҳбарлик лавозимларида муваффақият билан ишлаб келмоқда. У 1975-1980 йилларда «Далварзин» ремонт-механика заводида директор бўлиб меҳнат қилган. Ишни 50 дан ортиқ миллатни бирлаштирган корхонада соғлом муҳит яратишдан бошлади.

Дастлабки пайтда тасодиф юз берди. Татар миллатига мансуб, ўттиз йилдан бери ҳайдовчилик қилаётган ниҳоятда меҳнаткаш, камтар, бешта боланинг отаси Иброҳим оға авария содир қилади. Бир одамни босиб кетади. Қонун бўйича Иброҳим оға қамалиши керак. Худди шу пайт янги директор раҳбар сифатида эмас, одамийлик нуқтаи назаридан ўртага тушди. Ўзини қалқон қилиб, Иброҳим оғани қамалишдан сақлаб қолди.

Заводда ойлик ва йиллик режалар ҳар йили ошириб бажариладиган бўлди. Иноқлик, меҳр-оқибат қарор топди бу ерда. У 1985 йилда «Далварзин» совхозига директор қилиб тайинланди. Ана шундан буён муваффақият билан меҳнат қилиб келмоқда.

У етти фарзанднинг отаси...

Директор билан суҳбатлашар эканман, у ҳасрат қиларди.

— Биласизми, ҳамма нарсанинг отаси бўлган ерга — она заминга бўлаётган муносабатимиз мени ташвишга солаётир. Ўзингизга маълум, президент қарори билан кўп экин майдонлари одамларга томорқа учун бўлиб берилди. Бу бир жиҳатдан яхши бўлса, иккинчи жиҳатдан... кўп жойларда томорқа учун берилган ерлардан на унинг эгаси на хўжалик манфаат кўрди. Тасаввур қилинг, бир пайтлари кўзни яшнатиб турган пахтазорлар ўрнида шағал, бетон уюмлари, ўт-ўланлар...

Мени яна бир муаммо қийнайди. Хўжалигимиз Тожикистоннинг Мастчоҳ райони билан чегарадош бўлиб, улар бизга нисбатан баландроқ жойлашган. Мазкур район хўжаликларидан тушган оқава сув бизнинг хўжалигимиз ерларини захлатиб шўрлатиб юбормоқда. Биз фақат зовур кавлаш билангина захнинг олдини олаётирмиз, холос. Зах ҳужумини қайтармасак, беш—ўн йил ичида хўжалигимиз бутунлай шўрхок ерларга айланади. Ўтган йили июль ойида Тожикистон сув хўжалиги вазири бизнинг хўжалик раҳбарлари, вилоят ҳокимлигидан мутасадди ўртоқлар, район ҳокимлиги бу масалани атрофлича муҳокама қилдилар. Бизнингча, зах ҳужумидан вақтинча қутулиш учун хўжалик ҳудудидан оқиб ўтувчи Ўртўқли каналини тозалаб кавлаш, биздагина эмас, шўр босган барча хўжаликларда мелиоратив станциялар ишини ташкил этиш лозим.

Биз она заминни ўтган аждодлардан қандай олган бўлсак, келгуси авлодларга ҳам шундайлигича топширишимиз керак. Акс ҳолда бизни ер кечирмайди.

Директор хомчўт қилаётир. Палон бўлимда, палон киши фалон сўм даромад қилди. Бу ўз томорқасидан олган даромадидан анча кўп. Бу тумандаги мана-ман, деган тадбиркор ва ишбилармоннинг бир йиллик даромадига ҳам тенг келади...

Бу пуллар, бу даромадлар пахтадан...

Малик ЭГАМОВ.

• Қишлов

ЧЎПОНЛАР ОРАСИДА

ЎШАНДА кўклам чоғи эди. Тоғлар зумрад либосда. Қўй-қўзилар кўм-кўк ўтлоқ, яйловларда яйраб юришибди. Ана шундай пайтларда Овулбек оға атрофга тўймай, суқланиб боқади. Хаёлларга чўмади. Қирадирларга тикилади. У бу ерларни қадамма-қадам айланиб чиққан. Ёшлик шижоати, ғайрати, меҳр оташи шу ерларга сингиб кетгандек. У ўз ҳаётини бепоён яйловларсиз, сурув-сурув қўйларсиз тасаввур этолмайди. Йиллар оқар сувдек ўтиб кетибди. Мана, энди у кексайиб қолди. Лекин ҳаёти бесамар ўтмади. Кўплаб шогирдлар тайёрлади. Ўғли Анорбойни ҳам ўз касбига меҳр қўйишга даъват этиб келмоқда. Унинг ҳам моҳир чўпон бўлишини жуда-жуда истайди. Лекин асло уни шу касбни эгаллайсан деб, мажбур қилмади. Замон ёшларники, ўзлари кўнгиллари қайси касбни хоҳласа, шуни танлашсин, дерди у.

У шу хаёллар билан турганида отини елдириб ферма зоотехниги келиб қолди.

— Овулбек оға,— деди у салом-аликдан сўнг,— эртага марказга, идорага борсангиз. Чорвадорлар билан озроқ йиғилиш ўтказмоқчимиз. Янги режалар ҳақида бафуржа гаплашиб олайлик.

Ота-бола «меҳмонимиз бўлинг, бир пиёла чойимиз бор» дейишига қарамай, зоотехник шошиб йўлга тушди. Иши зиқ эканлигини айтди.

Дарвоқе, зоотехникни тушуниш керак. Ҳозир қўйлар қўзилаётган пайт. Ҳамма ерда бўлиши, ҳар бир отардан хабар олиб туриши зарур унинг.

Шу пайт Анорбой кутилмаганда отасидан сўраб қолди.

— Эртага сиздан режаларингиз ҳақида сўраб қолишса, нима дейсиз, дада?

— Нима ҳам дердим,— деди ота,— ҳар йилдагидек 100 совлиқдан 100 тадан қўзи оламиз деб, ваъда бераверайми?

У ўғлига синовчан назар ташлади. Энди биз кексайиб қолдик. Бу ёғи сенга ўхшаган ёшларнинг ғайратига боғлиқ демоқчи эди. Буни ўғли фаҳмлади.

— 110 тадан деб айтаверинг,— деди у дадиллик билан. Сизни уялтириб қўймаймиз. Астойдил ҳаракат қиламиз.

Бу гапдан ота ниҳоятда хурсанд бўлиб кетди. Кўнгли тоғдек кўтарилди. Ўғлига меҳр билан боқди. Раҳмат, болам, умрингдан барака топ.— деди.

...Йиллар ўтди. Анорбой отаси билан ёнма-ён қўй боқишнинг сир-асрорларини эринмай ўрганди, яйлов кезди. Қарабсизки, бугунги кунда унинг ўзи ҳам бош чўпон. У ҳам чорвачиликда ўзига хос тажриба мактаби яратди.

Қишлов давом этаётган айни кунларда йўлингиз тушиб, Чиноз районидаги Жамбул номли давлат хўжалигида бўлганингизда Анорбой ака ҳақида, албатта, илиқ сўзларни эшитасиз.

Овулбек оғани яхши таниганим учун Анорбой билан учрашишга аҳд қилдим. Мана, биз унинг отаридаги пастқамгина уйида суҳбатлашиб ўтирибмиз.

— Мен 1966 йилда хўжаликка механизатор бўлиб ишга кирган эдим,— дейди Анорбой.— Бизлар асосан чорвадорларга озуқа таширдик. Отам довруқ таратган чўпонлардан эди. Мен ҳам уларнинг изларидан боришга аҳд қилдим. 1991 йили фахрийликка чиққанларидан сўнг, улардан 450 бош совлиқларини қабул қилиб олдим.

Ҳар йили режаларимни бажариб келмоқдаман. 1992 йилда ҳар юз бош совлиқдан 105 тадан қўзи олишга эришдим. Ҳар бир қўйдан 2,5 килограмм ўрнига 3,5 килограммдан жун топширдим.

Анорбойга унинг ишларида умр йўлдоши Марям Ачибоева ҳамда эндигина ўрта мактабни тугаллаган ўғли Ихтиёр ҳам фаол ёрдам бериб келмоқда.

Ҳозир қиш-қировли кунларда қўйларни кўпроқ қўрада сақлашга, қўлда озиқлантиришга тўғри келмоқда. Бирлари ем солса, бирлари сув ташийди. Ҳамма сергак. Ўтган йили кўклам имкониятларидан фойдаланиб, мўл озуқа жамғариб қўйган эди. Айни кунларда асқотяпти.

Одатда чўпоннинг меҳнатини, меҳрини, у бажараётган ишнинг салмоғини тош тарози билан ўлчаб бўлмайди. У фидойи, сезгир, чаққон, ҳушёр, жасоратли, довюрак, бошқаларга муҳаббатли ва меҳрибон бўлсагина ўз бурчини шараф билан бажаради. Анорбой Ачибоев ана шундайлардан. Унинг ҳамкасблари Пўлат Мусиров, Ҳасан Кўчкинбоев, Абдумалик Чинаев, Серик Шўйбсковлар ана шундай фидойилардандир. Улар отарни қишловдан беталофат олиб чиқиш учун астойдил меҳнат қилмоқдалар. Элга берган ваъдаларининг уддасидан чиқиш учун тажриба ва маҳоратларини ишга солмоқдалар.

А. ФОЗИЛОВ.

ТИЛЛАР БАЙРАМИ

МАЪЛУМКИ, тилимизга давлат мақоми берилганда қонунда нафақат ўзбек тилини, балки республикамиздаги мавжуд бошқа тилларни ҳам ривожлантириш ҳам кўзда тутилганди. Шунга кўра Зангиота районидаги Файзулла Абдуллаев номли 9-ўрта мактабда «Тиллар байрами» бўлиб ўтди. Шу куни бу ерда ўзбек, қозоқ, рус, инглиз ҳамда араб тилларида шеър, декломациялар янгради.

Мазкур анжуманга ҳар бир синф ўқувчилари алоҳида тайёргарлик кўришганди. Айниқса, ўқитувчилардан Санобар Абдунабиева, Лаъли Миржалилова, Дилбар Зуфаровалар раҳбарлик қилган синфлар ўз чиқишлари билан йиғилганларни ниҳоятда ҳурсанд қилишди.

Тиллар байрами шу кунларда Зангиота райони мактабларида бўлиб ўтмоқда. Кейинчалик эса энг яхши чиқишлар сараланиб, ушбу тадбирнинг якуни район бўйича ўтказнлади.

Р. НЕЪМАТОВ.

ҒАЗАЛ МАЛИКАСИ

Шу кунларда республикамизда мумтоз ўзбек шоираси Нодирабегим таваллудининг 200 йиллигига бағишланган тадбирлар бўлиб ўтмоқда. Куни кеча Тошкентдаги 10-ҳунар-техника билим юртида ўзбек тили ва адабиёти муаллимларининг ташаббуси билан «Ғазал маликаси» деб номланган адабий мусиқали кеча талабалар ҳукмига ҳавола этилди. Ушбу даргоҳ ҳаваскорлик жамоаси Нодирабегим ҳаётидан ҳикоя қилувчи саҳна томошалари уюштирилди. Кеча сўнггида шоира ғазаллари билан айтиладиган қўшиқлар ижро этилди.

БУЛАР СИЗДАН МИННАТДОР

БАРАКА ТОПИШСИН

Ҳурматли муҳарририят ходимлари!

Сизларга ушбу мактубимни беҳад қувончга тўлиб ёзяпман. Чунки кўп йиллардан бери дилимни хира қилиб келган оғир дардимдан халос бўлдим. Касалликдан қутулганлар севинчини фақат ўз бошидан кечирганлар билишади.

Кўзимга дунё қоронғу эди. Ўт пуфагим ва ошқозоним оғриғи туфайли биргина ўзим эмас, оиламдагилар ҳам тинчлик билишмасди.

Ўтган йили декабрь ойида янги ТошМИ клиникасининг жарроҳлик бўлимида менга яна ҳаётни ёруғ кўрсатишди. Ўн икки бармоқли ичак ҳамда ўт пуфагимдаги яра ва қумдан ҳоли бўлиб, оёққа туриб кетдим. Энди соппа-соғман, кайфиятим ҳам яхши. Менинг саломатлигимни тиклашда жонкуярлик кўрсатган меҳрибон шифокорлар — Муҳаббат Расулева, Шерзод Ғаниев, Виктор Ким, ҳозиржавоб ҳамширалар Рита Лим, Рихси Ҳайтметоваларга чуқур миннатдорчилигимни изҳор қиламан. Эл бахтига бундай нажоткорлар ҳамиша соғомон бўлишсин.

Т. ПУЛАТОВ.

ЯНГИ УНИВЕРСАМ

ЯНГИЙЎЛ шаҳри марказида қад кўтарган савдо универсал магазини фойдаланишга топширилди. Ўзига хос меъморчилик услубида қурилган мазкур бино майдонининг 1,6 минг юзлаб квадрат метрдан ошиқлиги магазин бир вақтнинг ўзида юзлаб харидорларга хизмат қила олишидан далолат беради.

Шаҳарда ягона бўлмиш бу муҳташам универсамда озиқ-овқат маҳсулотларидан тортиб саноат молларигача харид қилиш мумкин. Шунингдек, харидорларнинг тамадди қилиб олишлари учун магазин ичида мўъжаз қаҳвахона ҳам ишлаб турибди.

СУРАТЛАРДА: янги универсамнинг кўриниши шундай чиройли, маданий моллар билан савдо қилиш зали.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ суратга олган. (ЎзА).

• Хотира •

У ҲАЁТНИ СЕВАРДИ

СОБИТЖОН асли каварднлик бўлиб, Усмон Юсупов номли 3-ўрта мактабда таълим олди. Мактабда барча фанлардан яхши ўқирди. Айниқса, ҳарбий таълим фанини жуда яхши кўрганидан бирон марта дарс қолдирган эмас. Мерганликда эса мактабда унга тенг келадигани йўқ эди. Шунинг учун ноҳияда мерганлик бўйича мусобақа ўтказилгудек бўлса, ҳамиша Собитжон борар ва доимо совринли ўринларни олиб қайтарди.

Болалар ичида энг яхши сузадиган ҳам Собитжон эди. Бир куни Қорасув дарёсига чўмилиш учун бордик. Мен биринчи бўлиб ўзимни сувга отдим. Аммо тушишим билан оёқ-қўлимнинг томирлари тортишиб, ҳаракат қила олмай қолдим. Шўх Қорасув мени ўз домига торта бошлади. Мен эса зўрға хазин овозда «Ёрдам беринглар» дея қичқира олдим, холос. Ўшанда Собитжон зудлик билан сувга тушиб, мени қутқариб қолган эди. Халоскорим Собитжон ўлимдан қутқазиб қолган ўша куни мен учун бир умрга хотира бўлиб қолди...

Атрофлари тахта билан ўралган бир ошхонамиз бор эди. Бир куни онам тандирга олов ёқаётганида бехосдан олов тахталардан бирига ўтиб ошхонамиз ҳам ёниб кетди. Орадан бир неча кун ўтгандан сўнг қишлоқдош дўстларимни йиғиб янги ошхона қурилишини бошлаб юбордик. Ҳасан, Тоҳир, Аловиддин, Элдорлар лой тайёрлаб бериб туришди. Мен пахсачиларнинг лой қирқиб узатадиган махсус белкураги билан Собитжонга лой узатиб турдим. Собитжон бўлса пахса уришда усталардан қолишмай деворни бир текис қилиб кўтарарди.

Биз бир ой деганда пахса билан ошхона деворини кўтариб битказдик. Бир неча кундан сўнг эса пахса девор устига тўсин ўрната бошладик. Ўшанда Собитжоннинг оёғи бехосдан тойиб кетиб девор устидан йиқилиб тушди. Оёғи лат еганига қарамай, у яна девор устига чиқиб ишини давом эттириб ошхонани битказишда бизга катта ёрдам берди.

Эндиликда бу ошхона биз учун Собитжондан қолган бирдан-бир ёдгорликдир...

Бундан бир неча йиллар бурун Собитжон Ҳошимов кўпчилик дўстлари қатори ҳарбий хизматга чақирилди. У Приморье ўлкасида ҳарбий тайёргарликдан ўтди ва шу ерда хизматини давом эттирди.

Кунларнинг бирида сержант С. Ҳошимов ўз дўстлари билан катта юк пароходида келтирилган цемент плиткаларини тушираётганда тасодифан уларнинг бири тушиб кетди. Бахтсиз тасодиф туфайли бир неча аскарлар цемент тагида қолиб фожиали равишда ҳалок бўлишди. Минг афсуски, уларнинг орасида дўстим Собитжон ҳам бор эди.

Агар ҳозир Собитжон ҳаёт бўлганида 29 ёшга тўлган бўларди. У ҳаётни жуда севарди. На илож, шафқатсиз ўлим уни орамиздан жуда эрта олиб кетди.

Охиратинг обод бўлсин, дўстим.

Л. МАНСУРОВ,
Юқори Чирчиқ райони.

БИЛИБ ҚЎЙГАН ЯХШИ

● АВТОМОБИЛЬ ҳам бир қанча касалликларга сабаб бўлар экан. Чунончи, ҳайдовчиларда товон, тизза, елкада оғриқ пайдо бўлиши ҳамда ойна тозалагичнинг бир маромдаги муттасил ҳаракати туфайли бош оғриши кўп кузатилади.

Юқорида санаб ўтилган касалликларга чалинмаслик учун телефонда кўп гаплашмаслик, телевизорни камроқ кўриш, кўпроқ очиқ ҳавода бўлиб, пиёда юриш керак.

● Ҳар бир айрим шахс, агар астойдил истаса ва ўз устида ишлаш машаққатидан қочмаса, иродани тарбиялашнинг махсус воситаларидан фойдаланиб, ўзида етишмаган, керакли иродавий хислатларни ҳосил қила олади. Гап ижтимоий тарбиянинг ажралмас қисми, унинг раҳнамолиги ва ёрдамида таркиб топадиган, айни маҳалда ўзига хос бир бутун тизим бўлган аутотарбия, яъни ўз шахсини ўзи тарбиялаш ҳақида кетмоқда. («ауто» қўшимчаси юнончада «ўз-ўзини» деган маънони англатади).

● Мусиқа юнонча сўз бўлиб, оҳанглар композициясини англатади. «Мусиқа» атамаси араб тилидаги адабиётларга IX асрнинг бошларида — юнон муаллифлари, хусусан Евклиднинг мусиқа илмига оид асарларини таржима қилиш асносида кириб келган.

● Ҳозирги замон техникаси ва технологияси имкониятидан фойдаланиб, 1 тонна тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш учун 25 тонна хом ашё ва материалларни қайта ишлашга тўғри келмоқда.

● 1 тонна металл олиш учун 50 тонна маъдан эритилади.

● Ҳар бир шаҳарлик ўрта ҳисобда йилига 1 тонна чиқинди ва супурилдилар ҳосил қилар экан.

● Ҳар йили уммон, денгиз ва бошқа сув ҳавзаларига 6 миллиард тонна қаттиқ чиқинди тушмоқда. Бу 17 минг квадрат километр сув майдонининг ифлосланишига олиб келаяпти.

● Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига қараганда асримиз охирига бориб табиатга саноат таъсири икки-уч баробар, айрим минтақаларда эса 20—30 баробар ошиши кутилмоқда.

● Умумий ишлаб чиқарилаётган қазилма бойликларимиз — минерал ва органик хом ашёнинг деярли 90 фоизи ҳавога, сувга ва тупроққа қоришиб кетмоқда.

● Ҳозирги вақтда ҳар куни атроф-муҳитни, чунончи ҳавони 800 га яқин модда, сувни 500 та атрофидаги модда, тупроқни эса ана шу чиқинди моддаларининг деярли ҳаммаси ифлослантирмоқда.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

ҚАЙНОНА

Ёҳуд Ҳолия янганинг келинлари ҳусусида

Қайнона-келинлар ҳақида эл орасида ҳар хил ибратли гаплар юради. Қайнона билан келиннинг тупроғини Оллоҳ бир жойдан олган дейишади. Яна ибратлироғи «Қайнонали келин —қарқара келин, қайнонасиз келин — масхара келин». Бу гап ҳам сўнгги пайтларда тез-тез қулоққа чалинадиган бўлиб қолди. Афсуски, куёвга чиқаётган кунн отаси «Борган ерингда бахту-барака топгин, болам» деб фотиҳа берган қизларнинг ҳаммаси ҳам «барака топмаётгани» ҳақида ўйлаб қоламан. Бунинг сабабларини топмоқ ниятида Оҳангарондаги қайси қишлоққа бормай, албатта, бир неча келинли қайноналарни топиб гаплашгим келаверадиган бўлиб қолди. Сусамда, Телловда, Унгутда, Қорақирда, Янги Бўстонда, Қуюнда бундай қайноналар кўп. Бу оилаларнинг ҳар бири ўзгача дунё. Шундай оилаларнинг, аниқроғи қайноналарнинг бири Қорахтойда Уста Мутал Тошбоевининг жуфти ҳалоли Ҳолия янга Тошбоевадир.

Ҳолия янга табиатан юмшоқ кўнгил, гапирган гапини зўрға эшитасиз, тўққиз фарзанднинг онаси, ўн олти набиранинг бувиси, беш келиннинг қайнонаси. Ҳолия янганинг келинлари — Роҳилахон уста бичиқчи, артелда ишлайдилар, Тожинисо — омонат кассанинг мубошираси, Муқаддасхон — савдо ходимаси, Дилнавоз — алоқа ходимаси, Раънохон ҳам эл қатори ишлайдилар. Кенг уйнинг келинчаклари бўлган бу саришта аёллар умр йўлдошлари Тоштемирбек, Муҳаммаджон, Азаматжон, Мирзобек ва Мираҳмаджонларни ҳурмат қилишлари билан бирга қайнонаси Ҳолия янга ва қайин оталари Уста Мутал аканинг ҳам ҳурматларини жойига қўядилар. Мен бу оилага тез-тез бориб тураман. Ҳар сафар борганимда келинлар қайнона ва қайноталари қатори мени ҳам ўтқазишга жой тополмайдилар. Дастурхон эса беш келиннинг қўли билан ажойиб бир манзара кашф этади. Бу оилада бирон марта қаттиқ гап, чурқ этган нолойиқ ҳаракат бўлганлигини билмайман. Бу сафар борганимда Ҳолия янгадан унинг боисини сўрадим.

— Ота-она болага тахт бериши мумкин, — дея аста гап бошладилар Ҳолия янга. — Аммо бахт беролмайди. Бахтни боланинг ўзи топиши керак. Бахт бу — пешонасига «Вахт уйи» деб ёзиб қўйилган даргоҳларда ҳам эмас. Айниқса, қиз боланинг бахти сабр-бардошда. Қиз бола — келин лой бўлса, қайнона кулол, қандай қолипга солиш унинг қўлида. Шу сабаб ҳам келинларим, худога шукур, мўмин-қобилгина чиқди. Бешала келиним ҳам фақат овсинлари билангина эмас, ҳатто қўшни келинчаклари билан ҳам апоқ-чапоқ, улар билан ҳам бир пиёла кетидан ўсма қўйиб, бир пиликдан сурма тортишади.

— Ҳозир кўпчилик оилаларда келин-қайнона муносабатлари бироз чапроқ кўринади, назаримда. Эҳтимол, бунга танқислик ҳам сабабдир, лекин сиз шундай катта оилага ҳар бир келинингизни қандай қилиб ўргатиб олгансиз? — сўрайман яна.

— Аввало, оила қўрғонини мустаҳкам қуролмаган аёллар келинларига ҳам, фарзанду-набираларига ҳам бемеҳр бўладилар, — дейди Ҳолия янга. Мен келинларга одоб ўргатишни келин бўлиб келган кундан бошлайман. Шунинг учун ҳам аксари келинларим ҳали «эшикка чақирмасимданоқ» саҳар туриб ҳовли супуриш, идиш-товоқларни ювиб қўйишга киришиб кетишган. Ҳар бир келинни энг аввало уй шароитим билан таништираман, нима қаерда туришини, болаларим, қайнотаси, қўшниларим, овсинларининг одатлари билан таништираман. Аста-секин сигир соғишни, хамир қоришни, мазали таомлар пиширишни, меҳмон кутишдан тортиб, кейинчалик бола тарбиялашгача ўргатаман. Баъзан гап орасида ҳазиллашиб қуйидаги термаларни ҳам айтиб ўтаман:

Ҳусни олам, ўзи кўркам
келинчак,
Ўтга бориб ўтириб қолма,
келинчак.
Сувга бориб сувсувлама,
келинчак,
Элакка бориб эллик оғиз
гапирма,
Ўтга бориб ўттиз оғиз
гапирма...

Мана шу гапларнинг ўзи келинларимни менга ром қилиб беради. Келинларимга бирон марта ҳам қаттиқ, ранжиб агар улар хато қилиб қўйишса ҳам уришиб гапирган эмасман. Қизларимга қандай муомала қилсам, келинларимга ҳам шу муомалада бўламан. Баъзи оилаларда келин келгандан сўнг унинг онаси тез-тез келиб, қизига турлича «ақл ўргатиб» кетади. Агар шундай ҳоллар бўлса, ётиғи билан қудамга тушунтираман ва ҳазил аралаш:

Келинчакнинг эгаси бор,
Қудага қатнаш на даркор,

— дея қудамни кулдираман...

Ҳали айтганимдай, Ҳолия янганинг уйи катта хонадон. Бу уйда сигирлар, қўйлар, бошқа моллар бор. Ҳамма келинлар эрталаб-кечқурун сигир соғишади, челак-челак сут олишади. Хонадонда катта бўлаётган ўн олти набира эрталабданоқ бувиларининг ёнида сут ичишади. Зеро, сут бор уйга дард кирмайди. Сигир эса қишлоқ рўзғорининг хўжаси, деҳқон қозонининг масаллиғи. Шунинг учун ҳам одамлар сигирлиги маъмур эшик, сигирсизи сағир эшик деб бекорга айтишмаган.

Келин тарбиялашда, чамамда Ҳолия янганинг биз тушунолмайдиган, бизнинг ўлчовимизга сиғмайдиган ўз олами борга ўхшайди. Шундан бўлса керак, Ҳолия янга қаерда бўлмасин, келинларим қиз эмас, ҳар бири сандиқдаги тилло, деб юради. Шу туфайли ҳар бир келин ўз танмаҳрамининг олижаноб, турмушда ўз ўринларини мукаммал топиб олган кишилар бўлишига ҳам ёрдамлашиб келаётир. Зотан, аёлнинг яхшиси эрини вазир, ёмони разил қилади. Ҳолия янганинг болалари ҳам топармон-тутармон, ардоқли касбларнинг эгалари. Ахир қозонда «жиз-биз» бўлмаса, оилада ҳам «сиз-биз» бўлмаслигини улар ҳам яхши билишади.

— Болаларимга доим уқтираман, — дейди Ҳолия янга. — Қулоқларингда бўлсин, ношуд чавандоз отини, ёмон эр хотинни тез қаритади. Ахир хотин эрга, эр хотинга умрбод қўлтиқ таёқ-ку. Парвардигор аёлни Одам Атонинг ўнг қовурғасидан яратган. Бу ҳеч бўлмаса ўз қовурғадошингизга оқибатли, андишали бўлинг, дегани.

— Набираларингиз тарбияси ҳақида озгина...

— Худога шукур, набираларим ҳам яхши, ҳозир учтаси мактабга қатнайди, ота-онасига ғоятда меҳрибон. Чунки улар шу болаларни икки ёшлигигача эмизган, ҳамма келинларимга алла айтишни ўргатганман. Болаки онани эммай катта бўлдими, унда онага меҳр бўлмайди!

— Шу оилага келганимда ўн саккиз ёшда эдим, — дейди Тожинисо келин. Биз беш келиннинг иноқлиги-ю оиламизнинг тотувлиги, қайнисингилларимиз Дилбархон, Дилдорахон ва Гулнорахонларнинг бизга меҳрибонлиги, қўшни аёлларнинг бизга оқибатлилиги — ҳаммаси қайнонам туфайли. Буларнинг бари учун биз — келинлар қайнонамиздан миннатдормиз!

Инсон кўксидан тошиб чиққан, унинг қалбида энг эзгу ҳислари, туйғулари тобланган самимий ташаккуридан қимматлироқ мукофот борми одам боласига. Зеро, бағрига оиладай мустаҳкам бир мамлакатни сиғдиролмаса, у аёл эмас! Кошки, Ҳолия янгадай қайноналар тобора кўп бўлса, бундай файзли оилалар сони ортиб бораверса!

Мўмин ҚАЮМ,
Оҳангарон райони.

• Ахлоқ ва одоб •

МИЛЛИЙ САНЪАТИМИЗ ҚАДР ТОПМОҚДА

«ДЎППИ ТИКДИМ, ИПАКЛАРИ ТИЛЛОДАН»

ХОНАДОНИМИЗДА радио ёки ойнаи жаҳон орқали ушбу қўшиқ янграганда ҳар гал дилим завққа тўлади. Беихтиёр хиргойи қила бошлайман. Қўшиқ қандайдир ёқимли, оромбахш. Киши дилини яйратади. Уни тинглар эканман, дўппи санъати, уни яратиш сирлари, сеҳрли бармоқ соҳибалари — дўппидўзлар ҳақида ҳаёлга толаман. Айниқса, ўз шаҳримиздаги бу санъат соҳибаларини излаб топиш безовта қилаверади.

Шу мақсадда бир куни бозор ораладим. Хилма-хил, катта-кичик, болалар ва қизлар дўппилари кўзингизни қувнатади.

...Излаганимни топдим. Рихсиниса ая Киров посёлкасидаги Чехов кўчасининг 20 уйида истиқомат қилар эканлар. Қарийб 10 йилдирки, «Металлург» болалар ўйингоҳида операторлик қиладилар. Рихсиниса ая 15 ёшларидан дўппи тикадилар. Бу йил 47-баҳорни қаршиладилар. Демакки, 32 йилдан буён қўлларидан игнаю, назарларидан дўппи тушгани йўқ.

— 18 ёшда турмушга чиқдим, — дейдилар ая. — Уй-рўзғор, бола-чақа ташвиши билан дўппи тикишни ҳам давом эттиравердим. Аввал ўзим тиккан бўлсам, энди 8 нафар қизларимнинг ҳаммаси чевар. Ёрдам беришади.

Аянинг барча қизлари — Дилбар, Фароғат, Гулнора, Феруза, Гулбаҳор, Гулчеҳра, Муҳаббат, Раънонинг ҳам қўли гул. Дўппи тикиш сирларини яхши билишади. Турмуш ўртоқлари Икром ака 30 йилдан зиёд ҳайдовчилик қилганлар. Ҳозир нафақадалар.

Ана шу серфарзанд, серфайз ва серзавқ оилани «дўппидўзлар оиласи» деб атагим келади. Йўқолаётган қадриятларимизни тиклаш, ўзлигимизга қайтиш, миллий каштачилигимизни ривожлантириш, жаҳонга танитиш шулардан бошланади-да!

— Дўппилар қандай матодан, қай тарзда тайёрланиши, безатилиши, тикилиш услуби ва усулларига кўра фарқланади, — дейди Рихсиниса ая. — Биз дўппининг хомиин, тайёр гулини Ўратепадан сотиб оламиз. Жияк, ялтироқ сим, ғалтак, ип-игналарни ҳам сотиб олишга тўғри келади. Уйда кунига 10 тага яқин дўппи тикамиз. Бу ҳунарни ўргангани қизлар ҳам келишади.

Чуст, Андижону Марғилон, Тошкент, Бухоро дўппилари... Эҳ-ҳе, буларга дўппидўз хотин-қизларимизнинг қанчадан-қанча меҳнатлари, кўз нурлари сингган.

Республикамиз мустақил бўлди. Ўзбекни бошидаги дўпписи билан жаҳон танимоқда. Халқимизга, демакки, дўппига бўлган иззат-ҳурмат ҳали ўз қадрини йўқотгани йўқ. Йўқотмайди ҳам. Бинобарин Рихсиниса ая Акромова ва унинг қизлари сингари қўлигул дўппидўзлар бор экан, ўзбекнинг ҳам, дўппининг ҳам ҳар жойда қадри баланд бўлиши муқаррар.

Матлуба НУРМАТОВА,
Бекобод шаҳри.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

● ДУНЁДА энг катта расмни 1846 йилда рассом Жон Банвард чизган бўлиб, у «Миссисипи манзараси» деб номланган. Узунлиги 150 метр, эни 3,5 метр бўлган бўз материалга ишланган бу расмда Миссисипи дарёси ҳаётига оид жуда кўп манзаралар акс эттирилган.

● ДУНЁДА тўлиқ сақланган улкан расм «Геттисберг олдидаги жанг» деб аталади. Расмни 1883 йилда француз рассоми Пол Филиппото ўзининг ўн олти ёрдамчиси билан ҳамкорликда икки ярим йил давомида ишлаб тугатган. Унинг узунлиги 123 метр, эни 2,1 метр, оғирлиги тўрт тоннадан зиёдроқ.

● 1827 йилда «Кюрасао» пароходида тарихда биринчи бўлиб Атлантика океанидан сузиб ўтилди. Пароход Роттердам пристанидан чиқиб океан бўйлаб Ғарбий Ҳиндистон томон 22 кун сузди. Узунлиги 38 метр, сув сиғими 438 тонна бўлган бу ёғоч пароход 1826 йилда Шотландиянинг Данди верфида қурилганди.

● ХАЛҚАРО авиация федерацияси маълумотига қараганда, Ой модули соатига 39665,6 километр тезликда Ой томон парвоз қилган. Бу кўрсаткич тамомий бошқа предметлар орасида (жумладан, инсон танаси ҳам) биринчи бўлиб эришилган энг юқори тезлик ҳисобланади.

Маълумки, 1823 йилдан эътиборан тезлик рекордлари рўйхат қилина бошлаганда энг юқори кўрсаткични одатда ҳарбий техника воситалари олганди.

А. АЛИЕВ тайёрлаган.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРУВЛАР

ГАЗЕТХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!

«Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг
РЕКЛАМА-АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ
бизнинг газетамиз учун
РЕКЛАМА ВА ШАХСИЙ ЭЪЛОНЛАРНИ ЧОП ЭТИШ ЮЗАСИДАН
БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Сизнинг реклама ва эълонларингиз бизнинг газетамиз саҳифаларида зудлик билан босиб чиқарилади.

«ШАРҚ» концерни реклама-ахборот агентлигининг манзили: 700000, Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32-уй, 250-хона.

ТЕЛЕФОНЛАР: реклама — 33-81-42, 56-85-67, 32-57-27, 32-56-66.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Телефонлар:

ХАТЛАР ВА ОММАВИЙ ИШЛАР БЎЛИМИ — 33-40-46.

АХБОРОТ, ТИЖОРАТ ВА ЭЪЛОНЛАР БЎЛИМИ — 33-89-15.

● Эълон ва билдирувлар кечиктирилмай чоп этилиши кафолатланади.

● Факт ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар.

● Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси 32. Газета офсет усулида А—2 форматида босилади.

Нашр кўрсаткичи: Г-64. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.00. 33511 нусха босилади. 1 2 3 4 5 6